

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра міжнародних відносин та суспільних комунікацій**

**ТАЙВАНСЬКА ПРОБЛЕМА
У СВІТОВІЙ ПОЛІТИЦІ**

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконала:

студентка 6 курсу, 623 групи

Комісарова Олександра Валентинівна

Керівник:

доктор історичних наук,

професорка

Марусик

Тамара

Володимирівна

*До захисту допущено
на засіданні кафедри
протокол № _____ від _____ 2022 р.
Зав. кафедри _____*

Чернівці – 2022

Анотація

(українською мовою до 700 знаків)

Метою магістерської роботи є визначення того, що саме є «Тайванською проблемою», комплексний аналіз ролі проблеми Тайваню у світовій політиці, розвиток можливих наслідків. У першому розділі представлені теоретико-методологічні підходи та джерельна база дослідження. У другому розділі – передумови виникнення та генеза тайванського питання. В розділі третьому розглянутий вплив США на взаємини Китаю та Тайваню. В останньому розділі магістерської роботи була розглянута тема російсько-української війни та тайванське питання. За результатами роботи зроблено висновки щодо виникнення та стану тайванської проблеми станом на сьогоднішній день, вплив США, та був зроблений порівняльний аналіз російсько-українських відносин та відносин між Тайванем та КНР.

Ключові слова: *Тайвань, Тайванське питання, США, КНР, російсько-українська війна.*

Анотація

(іноземною мовою до 700 знаків)

The aim of the master's thesis is to determine what exactly the «Taiwan problem» is, to produce a comprehensive analysis of the role of the Taiwan problem in world politics, and to examine the development of possible consequences. The first chapter presents the theoretical and methodological approaches and the source base of the research. In the second chapter there are the prerequisites for the emergence and genesis of the Taiwan issue. In the third chapter the influence of the USA on the relations between China and Taiwan is considered. The topic of the Russian-Ukrainian war and the Taiwan issue were considered in the last chapter of the master's thesis. Based on the results of the work, conclusions were made regarding the emergence and state of the Taiwan problem as of today, the influence of the USA, and a comparative analysis of Russian-Ukrainian relations and relations between Taiwan and the People's Republic of China was made.

Key Words: *Taiwan, Taiwan issue, USA, China, russian-ukrainian war*

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

О.В. Комісарова

_____
(підпис)

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ТА ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ	8
РОЗДІЛ II. ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ТА ГЕНЕЗА ТАЙВАНСЬКОГО ПИТАННЯ	16
РОЗДІЛ III. ВПЛИВ США НА ВЗАЄМИНИ КИТАЮ І ТАЙВАНЮ	38
РОЗДІЛ IV. РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА ТА ТАЙВАНСЬКЕ ПИТАННЯ	61
ВИСНОВКИ	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	82

ВСТУП

Актуальність теми дослідження.

Тайвань — республіка, визнана 14 державами світу, станом на 2022 рік, серед яких немає ні України [82], ні навіть США [59]. Але, надивлячись на це, цей невеликий острів має велетенське значення у світовій політиці і економіці. Проблема Тайваню має як історичне, так і політичне коріння. На це впливає багато чинників — і міжнародні, і внутрішньо китайські.

Прийнято вважати, що першими відомими переселенцями на Тайвані є австронезійські племена, які прийшли з території сучасного південного Китаю. У 239 р. нашої ери Тайвань вперше з'являється у китайських хроніках – цей факт Китай використовує, щоб обґрунтувати свої територіальні претензії.

Тайвань відіграє дуже важливу роль в економіці Китаю, але також є больовою точкою. Чому це так? По-перше, Тайвань є вагомим експортером капіталу у світі. Особливо у Південно-Східну Азію (за останні п'ять років інвестиції у цьому регіоні досягли 36 млрд \$) [28]. Також Тайвань відіграє значну роль, і представляє собою вузол китайського каботажного моря. З Тайваню можна контролювати два дуже важливих морських шляхи — Тайванську протоку та протоку Баші. [64] По-друге, фізико-географічне положення Тайваню слугує «прикриттям» континентальної частини Китаю, так як знаходиться на відстані 130 км від континента на сході. Державний суверенітет і територіальна цілісність мають ключове значення для життя і діяльності будь-якої держави, а для Китаю це питання є ще більш гострим. Суперечки Китаю та Тайваню загрожують не тільки національній безпеці Китаю, але і стабільності в цьому регіоні. Також Тайвань є важливим об'єктом у відносинах між США та Китаєм. Можна прослідкувати цікаву динаміку – як тільки відносини між Тайванем і США поліпшуються – відносини між США та Китаєм, у свою чергу, погіршуються.

Тайвань має достатню економічну міць, щоб суттєво вплинути на добробут всієї китайської нації. ВВП Тайваню станом на 2021 р. становив 774,728 млн. дол. США, що на 6,6% більше, ніж у 2020 р. [12]. Таким чином, якщо об'єднання Китаю з Тайванем здійсниться, сукупна економічна міцність єдиної держави значно зросте.

Тайванська проблема протягом багатьох років була джерелом напруженості у Східній Азії. Особливо ситуація загострилася на фоні повномасштабного вторгнення росії в Україну. Люди в Тайвані були пригнічені новинами з України, і не дарма. Із зростанням напруженості між Китаєм і США тайванські офіційні особи та військові аналітики попередили про зростаючий ризик китайського вторгнення на Тайвань. Відколи почалася війна в Україні, на Тайвані нерідко можна почути фразу «Україна сьогодні, Тайвань завтра». Щоправда на мою думку, між цими конфліктами не можна ставити знак «дорівнює». Як мінімум тому, що велика ділянка океану є природним бар'єром між Китаєм і Тайванем.

Отож, зростаюча роль Тайванської проблеми у світовій політиці привернула увагу всього світу, що є визначним фактором актуальності цієї самостійної навчально-наукової роботи з елементами дослідження, а також її актуальності з точки зору дослідження, згідно зі значною увагою до Тайваню та різноманіттю інформації.

Також варто відмітити актуальність теми Тайванської проблеми для України. Не зважаючи на те, що Україна не визнає Тайвань і підтримує політику «Одного Китаю», на фоні останніх подій, Тайвань показав себе доволі перспективним можливим союзником. «У той час як ми спостерігали за кровопролиттям від російського вторгнення, Тайвань пишається тим, що відіграє свою роль у зусиллях допомоги українцям у їхній боротьбі за захист своєї країни та свободи. Ми повинні продовжувати допомагати, докладаючи усі

свої зусилля», - заявила Цай Інвень. Зазначається також що Тайвань пожертвував Україні понад 30 мільйонів доларів на гуманітарну допомогу та приєднався до західних санкцій проти росії після її вторгнення в Україну в лютому цього року. «Як повідомляв Укрінформ, Тайвань передав Україні 800 дронів-бомбардувальників близького радіусу дії Revolver 860.»[81]

Мета і завдання дослідження.

Метою магістерської роботи є визначення того, що саме є «Тайванською проблемою», комплексний аналіз ролі проблеми Тайваню у світовій політиці, можливі наслідки цих процесів. Окреслена мета вимагала вирішення таких завдань:

- Дослідити історичну та політичну складову Тайванської проблеми та виявити її роль у світовій політиці шляхом аналізу використаних джерел;
- З'ясувати роль держав світу та міжнародних інституцій у формуванні Тайванської проблеми, та окреслити їх негативний та позитивний вплив на зазначену проблему;
- Охарактеризувати основні больові точки конфлікту з КНР, перспективи його розвитку та шляхи поліпшення або погіршення ситуації;
- Здійснити аналіз регіональних особливостей подолання Тайванської проблеми, реакцію та дії влади, тощо;
- Порівняти конфліктну ситуацію між росією і Україною та Китаєм і Тайванем.

Об'єктом дослідження є історичний та політичний фактор становлення Тайванської проблеми та роль світової спільноти у розв'язанні цієї проблеми.

Предметом дослідження є Тайванська проблема і її роль у світовій політиці.

Методи дослідження.

Методологічну основу дослідження становить міждисциплінарний підхід,

що поєднує теоретико-методологічні елементи теорії, історії, політології, правознавства, діяльності міжнародних організацій тощо. В дослідженні були використані методи збору інформації, порівняння, індукції та дедукції, аналогії, статистики, моделювання, аналізу та синтезу. Завдяки вивченню, порівнянню, аналогіям та аналізу була окреслена Тайванська проблема та її роль у світовій політиці. Для дослідження та аналізу, а згодом – формування власної точки зору з приводу цього питання використані різноманітні джерела, як вітчизняні, так і праці закордонних науковців. Метод дедукції та аналізу дав змогу простежити вплив інших держав на цю проблему та виявити різноманітність їх поглядів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, щоб у межах здійсненого дослідження вивчити та сформулювати тезу про вплив російсько-Української війни на загострення Тайванського питання, а також визначити те, чому ми не можемо поставити знак дорівнює між двома конфліктами.

Практичне значення одержаних результатів виявляється через новизну і актуальність дослідження з метою вивчення та застосування результатів у навчальній, прикладній, науково-дослідній роботі. Результати і висновки можуть бути використані у навчальному процесі та практичній діяльності.

Структура та обсяг роботи. Структура дипломної роботи обумовлена її метою та завданнями. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків та списку використаних джерел (83 назви на 6 сторінках). Загальний обсяг дослідження становить 87 сторінок, з яких 78 сторінок основного тексту.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ТА ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ

Дослідження проблеми Тайваню допомагає розкрити глибоко закладені значення минулого в теперішньому, простежити процес формування Тайванської проблеми, виявити наративні структури, що визначають суспільні орієнтири.

Велика кількість джерел і літератури українською, англійською та китайською мовами була використана для вивчення та визначення Тайванського питання. Серед них були статті, що стосувалися конкретних аспектів тайванського питання, а також література практичного характеру. Хоча тут треба зробити уточнення, що говорячи про рівень розробленості цієї проблеми, слід зазначити, що тайванської проблематикою займаються чимало вітчизняних та іноземних авторів, але, незважаючи на її актуальність, в Україні на цю тему написано набагато менше праць, ніж за кордоном.

На сьогоднішній день існує чимало досліджень, які комплексно висвітлюють деякі нюанси Тайванської проблеми на сучасному етапі. Однак існують безліч робіт, які тією чи іншою мірою торкаються американо-тайванських та китайсько-тайванських відносин у даний період.

Спершу варто дослідити саме історичний аспект цієї проблеми, вивчити минуле Тайваню та, використовуючи метод аналізу визначити головну тезу. Найактуальнішим джерелом для вивчення історії Тайваню стала монографія Денні Роя «Тайвань: Політична Історія» [31] [32], що представляє хронологію тайської політичної історії. Автор торкається майже всіх важливих політичних подій в історії Тайваню від найдавнішого впливу перших китайців і європейців, які претендували на його територію - до японського колоніалізму, земельної реформи, ролі острова в холодній війні, демократії на острові тощо. Незважаючи на ґрунтовність, дослідження, монографія невелика за обсягом.

Більша частина праці Роя покладається на дослідження китайських та англомовних джерел, які також стали у нагоді під час написання магістерської роботи. Це зокрема праці Джорджа МакКейя [23], Y. Ruiping [33], Стелли Чонг [4] та ін.

Праця Джорджа МакКейя дуже цікава, так як розповідає про ранню місіонерську роботу цього служителя, який був першим канадським пресвітеріанським священиком, і служив місіонером у сучасному Тайвані. Його діяльність мала далекосяжні наслідки в поширенні християнського Євангелія на Формозі.

У зазначеній роботі використані різні документи, що мають практичну спрямованість, серед яких найбільш застосовними з'явилися: це насамперед «Особливості політичного курсу китайського уряду в урегулюванні тайванського питання» (автор – Мельниченко), де міститься цікавий перелік дій Китаю для реалізації політики «Одна країна – дві системи», аналіз яких важливий для глибокого розуміння досліджуваної проблеми.

Викликає інтерес робота «Crisis and Commitment: United States Policy Toward Taiwan» (Роберта Акінелі) [1]. Висвітлення становлення Тайванського питання, та еволюція взаємин США з Тайванем, де чітко простежується двозначне ставлення американської адміністрації до тайванської проблеми через призму офіційних заяв Білого дому.

Важливим для написання також став портал Taiwan Documents project [45], де можна знайти величезний перелік подій підписання угод та договорів, які стосуються Тайваню.

Також хотілось би відмітити працю Джорджа Вея «China-Taiwan Relations in a Global Context: Taiwan's Foreign Policy and Relations» [52]. У праці простежується розвиток відносин Тайваню з дипломатичними партнерами та його політика щодо політичних опонентів. Приділяючи особливу увагу

державам, які могли б мати великий вплив у майбутньому Східної Азії, у праці розглядаються основні дипломатичні стратегії Тайваню та його партнерів, а також основні проблеми зовнішніх відносин Тайваню. Особливість цього джерела полягає в тому, що на сьогоднішній день є мало дослідників, які розглядають «тайванське питання» поза трикутником Пекін-Вашингтон-Тайбей. Автор знайомить дослідників із зовнішніми відносинами Тайваню. Дослідження демонструє безперервні та непохитні дипломатичні зусилля тайванців для виживання у міжнародному просторі та дає можливість краще зрозуміти складність взаємин Тайваню і світом.

Варто зазначити також працю Вільяма Годдарда «A Study in Chinese History» [13], в якій автор стверджує, що Тайвань завжди слугував зразком, якому слідував материковий Китай, і крім того, він також бачить цей зразок у майбутньому, та передбачає, що спосіб життя, який зараз процвітає на Тайвані, з часом буде прийнятий у всьому Китаї, хоча не може стверджувати, як, коли та під чийм керівництвом. За його словами, китайці — народ поза часом, який володіє безмежним терпінням. Автор здебільшого зосереджувався на історії тайванського народу хань, але він також згадував корінне населення та його боротьбу.

Для розуміння ролі Китаю у Тайванському питанні допомогла праця Генрі Кісінджера «Про Китай» [21]. Автор вивчає ключові моменти китайської зовнішньої політики – з найдавніших часів і до наших днів, і розповідає про «внутрішню кухню» китайської дипломатії. Ця праця допомагає зрозуміти китайський стиль мислення у минулому та теперішньому, нюанси та підходи різних китайських лідерів. Навіть історична частина про те, як китайці сприймали світ у 19 столітті, містить чимало відомостей, які не завжди легко віднайти в інших україномовних або англійськомовних джерелах. Сам автор – цікава фігура. Генрі Кісінджер – американський державний діяч, дипломат та експерт у

галузі міжнародної політики, ідеолог американо-китайських відносин. Він обіймав посади радника американського президента з національної безпеки у 1969 – 1975 роках та державного секретаря США з 1973 по 1977 рік; Лауреат Нобелівської премії миру 1973 року, Кісінджера вважають одним із найавторитетніших фахівців із сучасного Китаю.

Спираючись на свій багатий досвід спілкування з китайськими лідерами – Мао Цзедунем, Чжоу Еньлаєм та Ден Сяопіном, Кісінджер розмірковує про те, який вплив кожен з них здійснив на долю сучасного Китаю, а також робить власні прогнози про глобальне співвідношення політичних сил у XXI столітті.

Не можна оминати увагою публікації журналу *Asian Survey* [16] [17] – єдиного академічного журналу про сучасну Азію, що виходить раз на два місяці в США. *Asian Survey* містить поглиблений аналіз сучасної Азії та міжнародних відносин. У кожному випуску журналісти пропонують цінні «інсайдерські погляди» на важливі поточні події, що робить це джерело цікавим для вивчення. Науковий аналіз і коментарі пропонують стратегії на майбутнє, а своєчасні спеціальні випуски зосереджуються на сферах кризи та змін.

У праці Шу Кенга «Agents of Taiwan-China Unification? The Political Roles of Taiwanese Business People in the Process of Cross-Strait Integration» [20] розкривається політична роль тайванських бізнесменів у відносинах між Китаєм і Тайванем. Ця роль стає дедалі помітнішою під час політики Ху Цзіньтао. Але всупереч загальноприйнятій думці, у цій статті стверджується, що спроба Китаю використати тайванських бізнесменів як засіб для отримання політичного впливу на Тайвані навряд чи буде успішною стратегією.

Разом з тим, авторка використала такі електронні ресурси, як офіційні сайти «Нью-Йорк таймс», «Лос-Анджелес таймс», а також інформаційний портал о. Тайвань.

Вагому роль під час дослідження проблеми відіграла доповідь конгресу США «Тайвань: основні продажі зброї США з 1990 р.» [42], яку підготував Ширлі А. Кан у рамках проекту Дослідницького Центру при Конгресі США. Даний документ дозволяє простежити динаміку поставок американського озброєння на острів після розриву дипломатичних відносин між США і Тайванем і подальшого підписання Закону про відносини з Тайванем (ЗОТ). У доповіді наводяться статистичні дані та розшифровки озброєння, що поставляється, а також пояснюються причини як розширення військових зв'язків Вашингтона та Тайбею, так і згортання ділових контактів.

Якщо говорити про джерела, пов'язані з США, корисним джерелом фактологічної та статистичної інформації стали публікації Дослідницької служби конгресу (Congressional Research Service)[30]. Ці публікації містять цінні статистичні та фактичні дані, експертні оцінки, політичні огляди, нариси про динаміку американо-тайванських та американо-китайських відносин. Для дослідження сучасної політики Сполучених Штатів щодо тайванської проблеми були використані матеріали виконавчої влади США, КНР та Тайваню. Важливим джерелом є документи, розміщені на офіційних сайтах Білого дому, держдепартаменту, міністерства оборони та Тихоокеанського командування США, а саме: публічні виступи, комюніке, промови, інтерв'ю президента, держсекретаря та міністра оборони США та їх заступників, прес-релізи та матеріали щоденних брифів офіційних представників апарату президента, держдепартаменту та міністерства оборони США. Дана група джерел дозволила виявити динаміку офіційної лінії американської адміністрації щодо тайванської проблеми, а також проаналізувати реакцію американської адміністрації на ту чи іншу подію в Тайванській протоці. Документи апарату президента представлені концептуальними документами, зокрема «Стратегія національної безпеки США».

Вагому роль під час дослідження відіграли документи міністерства оборони США також стали у нагоді, особливо доповіді та звіти міністерства перед американським конгресом — зокрема щорічні доповіді «Про військову міць КНР» [30]. Для аналізу продажів американських озброєнь на Тайвань незамінною стала інформація з офіційного сайту Агентства з питань оборонного співробітництва та безпеки міністерства оборони США.

Матеріали тайванського та китайського урядів залучалися епізодично. Для виявлення позиції керівництва КНР з тих чи інших питань, що стосуються китайсько-американських відносин і відносин через протоку, виявилася корисною офіційна інформація з сайтів Держради КНР, МЗС КНР, Канцелярії у справах Тайваню при Держраді КНР. Тексти виступів та інтерв'ю президентів Тайваню були отримані із сайту Офісу президента Китайської Республіки та статей з англомовних та україномовних джерел.

Серед китайських і японських авторів, чиї роботи були задіяні під час написання магістерської роботи, особливо значущими були праці Е.Е. Дагдага [5] та Ясухіро Мацуди [24], оскільки дані дослідники не лише наочно демонструють процеси, що відбуваються на Тайвані під час президентства Чень Шуйбяня та Ма Інцзю, а й розкривають вплив цих процесів на взаємодію острова зі США та материковим Китаєм. Зважаючи на порівняно невелику кількість подібного роду робіт, де показаний характер взаємодії всіх сторін малого трикутника на сучасному етапі, дані праці є джерелом цінного матеріалу для аналізу.

Для порівняння конфліктів між Україною і росією та Тайванем і Китаєм треба виділити статтю Александра Герлаха «Паралелі між Україною і Тайванем очевидні» [69]. У статті він стверджує, що основні гравці Східної Азії інтенсивно спостерігають за розгортанням війни в Україні, прагнучи отримати уроки, що можуть бути корисними, у разі, якщо війна прийде в їхній регіон. Для

Китаю це те, як уникнути помилок російської армії, які привели його до нинішнього болота, і як впоратися з жорсткими економічними санкціями, які можуть бути накладені на Пекін, якщо він розпочне війну за силове об'єднання. Для США це полягає в тому, щоб перевірити спроможність західних санкцій і міжнародного згуртування проти агресора.

Досить цікавими виявилися думки аналітичині Анни Гурської, висвітленні у статті «Китай змушений балансувати: аналітикиня пояснила відносини між Москвою та Пекіном» [62], де вона аналізує відносини росії і КНР до війни і те, що Китай робить зараз.

Тайванське питання потребує дослідження міждисциплінарного характеру. Критерієм для відбору джерел була ефективність при виконанні завдання дослідження минулого та їх зв'язку із сьогоденням. Також враховувалася достовірність інформації, тому російські джерела у магістерській роботі не використовувалися. Авторка вирішила спробувати розширити існуючі на даний момент класифікації та описи Тайванської проблеми, та в одній роботі описати декілька важливих її аспектів. Для цього було проаналізовано актуальні дослідження про Тайвань, КНР, США та війну в Україні, та виявлено методи аналізу, що використовуються для цієї мети.

Підсумовуючи історіографічний огляд та джерельну базу дослідження, можна констатувати, що, незважаючи на те, що зарубіжна історіографія з питань, що стосуються тих чи інших аспектів об'єкта дослідження, досить широка, проте досі не було зроблено спроби комплексного та цілісного дослідження щодо Тайванської проблеми та ролі Китаю і США, особливо у 2022 році. Без сумніву, необхідність такого дослідження явно простежується. Зазвичай наявні дослідження висвітлюють лише окремі періоди взаємин, або роль США у цьому питанні.

Системний та структурно-функціональний підходи дозволяють сформулювати цілісне уявлення про зміни у структурі управління та взаєминах держави та суспільства, що відбулися на Тайвані до, під час, і після формування Тайванської проблеми.

В роботі також використовується інституційний підхід. Застосування цього підходу дозволяє простежити і роль неформальних інституцій у політичних системах Китаю та Тайваню, що дуже важливо, оскільки на цьому рівні найчастіше відбувається апробація політичних практик, що згодом закріплюються законодавчо. Порівняльний метод дозволив виявити загальні та специфічні риси в політичних процесах, що протікають у Китаї та на Тайвані в період модернізації та, виходячи з цього, визначити вплив цього на Тайванську проблему. Він також використовувався для розгляду позицій сторін у питанні об'єднання і в останньому розділі.

Історичний підхід дає можливість розглянути політичні процеси, що відбуваються, у ширшому контексті історичних змін, дозволяє врахувати вплив такого чинника, як зміна міжнародної ситуації, на характер розвитку взаємовідносин Тайваню з іншими державами так і на внутрішньополітичні процеси.

РОЗДІЛ II. ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ТА ГЕНЕЗА ТАЙВАНСЬКОГО ПИТАННЯ

Острів Тайвань і прилеглі до нього острівні території мають особливе геополітичне значення для сучасної Китайської Народної Республіки (в подальшому - КНР). Територія Тайваню, крім самого острова, також включає острови Цзіньменьцюньдао, Мацзу і Пенхуледао, які відокремлені від материкового Китаю Тайванською протокою. Переважна більшість жителів острова вважають за краще ідентифікувати свою національність як «тайванці», хоча з етнічної точки зору, населення і материкового Китаю (КНР), і Тайваню (Республіка Китай) – ханьці [46]. Сучасний Тайвань є одним з найбільш густонаселених і промислово успішних регіонів світу і входить до «азіатських тигрів» разом із Сінгапуром, Гонконгом і Південною Кореєю.

Питання про возз'єднання чи національне об'єднання Китайської Народної Республіки з Тайванем залишається однією з найгостріших та найактуальніших тем регіональних та міжнародних відносин. Крім того, ця проблема є одним із джерел загрози стабільності в Азійсько-Тихоокеанському регіоні.

Впродовж більшої частини античності, китайський уряд не вважав Тайвань частиною китайської цивілізації. Вони вважали Тайванців диким народом, неспроможним жити згідно китайським законам, тому ніякої зацікавленості у встановленні будь-яких відносин китайський уряд не виражав. Перші згадки про Тайвань можна знайти у китайських судових протоколах, датованих 3-м століттям до н.е. Перший контакт між Китаєм і Тайванем можна вважати дослідницьку місію з 10 000 осіб, яку китайський імператор відправив на Тайвань у 239 році н.е. У 605 році Китай відправив ще одну експедицію, яка привезла до Китаю кількох аборигенів з Тайваню, яких навчили китайській мові. [23, С.276]

«Високі податки та повстання пізньої династії Мін, яка закінчилася в 1644 році, переконали тисячі китайців мігрувати до Південно-Східної Азії на Тайвань» [31, С.15] Цей період можна вважати встановленням перших китайських оселень на території Тайваню. На острів іммігрували переважно молоді люди, які планували жити і працювати на Тайвані, та згодом залишались. Вони будували дома з бамбуку і займалися переважно сільськогосподарською діяльністю. Ті китайці, які перебиралися не на головний острів поступово будували свої поселення та обирали своїх лідерів.

У 1544 році португальський корабель проплив через Тайванську протоку, і в судовому журналі були записані слова «Ilha Formosa», що в перекладі з португальської мови означає – «Прекрасний острів». Корабель не зупинився, і португальці не претендували на Тайвань, але «Формоза» згодом стала назвою острова, яку використовували на заході ще декілька століть. На той час китайці проживали переважно на західному узбережжі. У 1622 році голландські війська висадилися на островах Пенху (португальці називали його Пескадорес («Рибалки»), оскільки значна частина населення там займалася рибальством) і захопили частину острова. У 1638 році іспанці були вигнанні голландськими військами. Згодом вони придушили повстання китайських жителів і за допомогою аборигенів встановили контроль над усім островом. В результаті Тайвань став голландською колонією, якою керувала Голландська Ост-Індська компанія. Компанія розвернула свої порядки на території острова, копала колодязі, проводила дослідження землі та створювала основу для розширення торгівлі, включаючи торгівлю з Китаєм та іншими місцями Східної Азії. Також вони запровадили нові сільськогосподарські знаряддя та використання волів для обробки полів. Крім того, представники Ост-Індської компанії розвинули писемність для аборигенів і розповсюджували християнство. Саме в період колоніальної залежності Тайваню від європейських країн почався процес

ідеологічного та культурного дистанціювання аборигенів Тайваню від жителів материкового Китаю.

Послідовник династії Мін, Чень Ченгуг знайшов притулок зі своїм військом на Тайвані після вигнання з Китаю. На Тайвані він зустрів колишнього перекладача голландців, який переконав Ченга витіснити голландців [31, С.16]. Він направив флот і армію, яку йому вдалося зібрати до острова Пенху, де зумів перемогти голландців. Потім він дістався Тайваню, де був тепло зустрінутий місцевими. У 1662 р. голландці здалися Ченгу і покинули острів. Після смерті Ченга, його син і онук правили островом, але не так вдало, що призвело до відчайдушного становища.

Після цього почалася компанія приєднання Тайваню до складу Китаю, що призвела до номінального правління династії Цін на Тайвані на подальші два століття (1683-1895) [31, С.16]. У процесі приєднання острова до імперії Цін центральний уряд прийняв дві стратегії: переговори з правлячою родиною Чень на Тайвані та військові дії, включаючи організацію військових операцій для контролю над островом, щоб Тайвань офіційно став його частиною у 1683 році. Події в материковому Китаї, що передували анексії Тайваню, сильно вплинули на міркування безпеки імперії Цін. Тайвань був останнім оплотом опору режиму Цін і підтримки династії Мін, яку династія Цін успішно розгромила після 40 років переговорів і військових дій.

Династія Цін витратила багато часу та грошей, щоб відбити повстання трьох принців перед остаточним захопленням Тайваню. Після приєднання Тайваню, економічний розвиток острова не ставився у пріоритет. Натомість вони сподівалися запобігти подібним повстанням і заворушенням на Тайвані. Після приєднання Тайваню в уряді виникли суперечки про те, чи варто розвивати Тайвань, встановити військовий чи адміністративний контроль після його анексії. Китайські чиновники неодноразово наголошували, що Тайвань –

це чужорідний, неприродний елемент на іншій стороні моря. Тому захищати і розвивати цей острів безглуздо. Замість цього краще залишити все як є і зосередитися на інших питаннях. У 1683 році Імператор Кансі відхилив пропозицію офіційних осіб надати йому титул завойовника [33]. Імператор відповів: «Тайвань знаходиться далеко за морем і не має великого значення» [31, С.20], і підсумував: «Тайвань не більше, ніж піщинка. Не важко було його захопити, але ми нічого і не втратили, зробивши це». [31, С.20]

Однак адмірал Ши Лан, який неодноразово відвідував Тайвань і очолював кампанію приєднання острова, вважав, що розвиток острова необхідний. Він написав доповідь імператору Кансі, в якому писав: «Тайвань – багата земля, яка в одну мить може перетворитися на місце зосередження бунтівників та лиходіїв. Жителі тієї землі тепер є підданими держави. Незважаючи на те, що ця територія знаходиться далеко, вона має важливе стратегічне значення» [55]. Ши Лан вважав, що Тайвань може служити лінією захисту для чотирьох прибережних провінцій (Гуандун, Фуцзянь, Чжэцзян и Цзянсу), але якщо острів буде покинутий, варто очікувати, що європейці знову придуть на цю територію, що створить серйозну загрозу береговій безпеці [23, С.10]. На підставі наведених вище аргументів Ши Лань зробив висновок: «Якщо ви покинете острів, це принесе великі неприємності, а якщо ви почнете його розвивати, морський кордон буде захищений назавжди»[33].

Наслідки принципу «безпека понад усе» знайшли своє відображення у створенні політичної навчальної програми у сферах імміграції та розвитку землі. Під час розквіту династії Цін, а саме впродовж правління імператорів Кансі, Юнчжен і Цяньлуна, уряд заборонив жителям материка іммігрувати на Тайвань, але ця політика час від часу послаблювалася. Після приєднання Тайваню імміграція на Тайвань була офіційно заборонена, але деяким людям вдалося потрапити на острів нелегально.

Згідно з правилами, прийнятими в 1684 році, жителі материкового Китаю, які прагнули перетнути протоку, повинні були звернутися за дозволом до влади за місцем проживання. Чоловікам, які подорожували, не дозволялося брати з собою членів родини [31, С.33]. Центральний уряд намагався контролювати та запобігати імміграції на острів, оскільки побоювався, що пірати та спільники Чжена зможуть перетворити Тайвань на антиурядову базу та отримати підтримку не лише від аборигенів острова, але й від китайських іммігрантів. Впродовж століття, незважаючи на те, що обмеження на імміграцію іноді послаблювалися, основним засобом політики контролю імміграції був контроль і покарання жителів материка, які переїжджали на острів. Реалізація цієї політики необхідна була для забезпечення захисту узбережжя та захисту островів.

У подальшому ситуація щодо мігрантів з Китаю не переживала кардинальних змін. У 1727 р. військовий губернатор Фуцзяні Лі Вей заявив, що «населення Тайваню не росте, і на острові багато порожніх земель», і він порекомендував взяти політичний курс на возз'єднання мігрантів, які живуть на Тайвані, з їхніми сім'ями. Незважаючи на те, що Юнчжен проводив політику освоєння земель імперією, імператор все одно не хотів скасовувати заборону та підтримав міністра фінансів, кажучи, що таке послаблення спричинить хвилювання серед людей. Через шістдесят років, коли Цяньлун побоювався повстання на Тайвані, імператор знову звернувся до рішення, прийнятого Юнчженом про заборону міграції, і підтвердив, що Тайвань є стратегічним місцем, і тому він заборонив подорожувати з членами родини [31, С.34]. Таким чином, хоча офіційні особи знали про економічний потенціал Тайваню, цинський двір радше перешкоджав, ніж сприяв імміграції на Тайвань та розвитку соціальної стабільності.

Але, не дивлячись на офіційну заборону, нелегальна міграція тривала через необхідність пошуку нових сільськогосподарських земель. У 1683 році центральний уряд знизив податок на зерно, податки для жителів острова на 3 роки. Велика територія острова надовго мінімізувала проблеми дефіциту землі. Однак пересування людей як легальних, так і нелегальних збільшилося. Це призвело до збільшення територій, які займали жителі острова, що використовувалась для сільського господарства.

З 1704 року мешканці материкового Китаю повинні були отримати дозвіл від уряду перед освоєнням території Тайваню, а представники уряду повинні були проаналізувати, чи буде це однаково вигідно обом групам населення[31, С.35]. Після того, як наказ набув чинності, кількість ново засвоєних земель на острові між 1703 і 1723 роками зменшилася з кількох сотень на рік до кількох десятків на рік. У наступні роки освоєння землі місцевими жителями залишалось під контролем уряду.

Імператор Цяньлун зайняв більш жорстку позицію щодо освоєння тайванських земель, ніж його попередники Кансі та Юнчжен. Він вирішив припинити будь-яку забудову землі на Тайвані, «щоб уникнути створення проблем і заворушень» [31, С.36]. У 1737 році, на другому році правління Цяньлуна, був виданий указ про заборону іммігрантам з материка купувати землю у місцевих жителів. Крім того, ті, хто зумів зайняти землі мешканців Тайваню, повинні були повернути їх для «запобігання заворушенням».

Рішення імператора Цяньлуна зосередити свою енергію та увагу на безпеці та стабільності Китаю знайшло відображення в дискусії між імператором та офіційними особами в 1744 році. У відповідь на пропозицію одного з чиновників сприяти розвитку землі на Тайвані імператор сказав, що «це принесе мало користі та багато шкоди» [31, С.36]. Імператор, можливо,

побоювався, що збільшення кількості іммігрантів може викликати невдоволення місцевого населення, що призведе до заворушень.

Хоча Тайвань був житницею провінції Фуцзянь, ця практика розвитку острівної території тривала десятиліттями: безперервний експорт рису з острова для подолання нестачі продовольства довів, що цинський уряд бачив потенціал економіки Тайваню, але центральний уряд заборонив мешканцям материкової частини Китаю освоювати та експлуатувати ресурси острова.

На той момент, Тайванці дуже відрізнялися від жителів материка. Населення острова складалося з багатьох племен, що належали до австронезійської мовної сім'ї. Місцеві жителі говорили більш ніж на 20 мовах, багато з яких зникли, в тому числі атаяльська, пайванська, бунунська і ін. Мешканці Тайваню не розуміли китайської.

Ціни ділили підданих імперії на дві категорії: Мін (民) і Фань (番). Тим самим ототожнюючи слово з поняттям «підданий». «Мін» — там називали жителів материка, а «Фань» — тайванців. Слово «Фань» перекладається як «варвар» або «дикун» [4]. За місцем проживання та ступенем асиміляції категорія населення «Фань» поділялася на дві групи: «Шуфань» і «Шенфань»

До групи «Шуфань» належали люди, які проживали на півночі та заході Тайваню. Вони часто спілкувалися з туристами з материка, що допомогло їм прийняти та адаптуватися до китайської культури. Термін «Шенфань» застосовувався по відношенню до людей, які досконало зберегли звичаї всіх племен і не прийняли китайський спосіб життя. Ця група людей проживала в центральних високогір'ях острова і навіть у східній частині Тайваню [55]. У цьому регіоні вони мало контактували із ханьцями і могли тривалий час зберігати звичний спосіб життя і не приймали китайський спосіб життя.

Центральний уряд Китаю ставиться до остров'ян, які визнають входження Тайваню до імперії Цін, як до підданих, не обмежував прав місцевих жителів і

навіть виступав за збереження їх звичного способу життя (принаймні доказів зворотнього немає). Тому справедливо припустити, що цинський двір не підкреслював різниці між народом Тайваню та народом материкового Китаю. Щоб підтвердити це, ми можемо процитувати імператора Цяньлуна, який стверджував, що «жителі материкової частини Китаю та поселенці острова, всі – діти імперії.» [53] Проте тут треба зазначити, що мешканці материка и Тайваню платили різні податки.

На Тайвані існувала цікава система прізвищ під час правління династії Цін. Асимільовані мешканці острова мали імена, але не прізвища. Але були й ті, в яких не було ні одного, ні другого. Першими прізвищами, які Цінський уряд «шанував» тайванцям були: Пань (潘), Мань (蠻), Чень (陈), Лю (刘), Ван (王) тощо. У 1886 році Лю Мінчуань, перший губернатор провінції Тайвань, заснованої в тому ж році, оновив політику прізвищ: жителі Тайваню з китайськими прізвищами повинні були додати нові «ключі» (частини ієрогліфів); ті, хто успадковує китайські прізвища, повинні додати нові ієрогліфи. Причина, чому Лю Мінчуань провів цю реформу, головним чином полягає в тому, що ханьці використовують прізвища, щоб підкреслити родинні зв'язки, що є своєрідним наголосом ханьців на важливості родичів за прізвищем, що викликало плутанину серед тайванців. [54]

Довгий час стосунки між мешканцями Тайваню та тими, хто прибув на Тайвань були напруженими. Наприклад, Чжоу Чжунсюань, представник уряду району Чжулуо, поскаржився центральному уряду, що місцевих жителів обманюють і експлуатують. Винуватцями були чиновники та іммігранти з материкового Китаю. [2]

У зв'язку з цим Чжоу Чжунсюань попросив сформулювати політику, яка б мала на меті «полегшити страждання місцевого населення» [55]. Виконавчий директор Чень Бінь зазначив, що місцеві жителі на острові не мають достатньо

грошей для життя, і додав що «невже місцеві жителі – не піддані Цинській імперії» [31, С.42]. Чень Пін вважав, що необхідно захищати земельні права місцевих жителів і що заборона на забудову землі сторонніми особами не повинна бути скасована, незалежно від того, використовується земля чи ні.

Імператор Цяньлун був стурбований тим, як іммігранти з материкового Китаю можуть скористатися місцевим населенням, а влада острова ігнорувала їхні скарги та ображала їх. Згодом імператор наказав губернаторам Фуцзянь, Фуцзянь і Чжецзян розробити рішення, щоб запобігти експлуатації іммігрантами землі місцевих жителів. І в цьому випадку, коли місцеві тайванці були експлуатованими мігрантами з материкового Китаю, цинський суд обрав шлях захисту остров'ян.

Можна зробити висновок, що китайський уряд розглядав тайванців як підданих, але намагався допомогти тим, хто цього потребував, і захистити, в даному випадку, жителів острова від експлуатації. Центральний суд проводив багатогранну політику, спрямовану на створення адміністративної структури та спрощення життя на острові. Включення Тайваню до династії Цин вплинуло не тільки на економічний розвиток самого острова Тайвань, а й на розвиток південно-східної частини материкового Китаю. До приєднання Тайваню військові конфлікти на острові тривали багато років. Після того, як Тайвань став частиною імперії Цін, у жителів острова з'явилася можливість поступово налагоджувати своє життя: вони поверталися до роботи і допомагали економіці регіону поступово відновлюватися і розвиватися. Крім того, імператор Кансі скасував заборону на морську торгівлю та сприяв міжнародним обмінам. Також слід зазначити, що уряд повністю вирішив проблему взаємодії з аборигенами: ціни починають впливати на рівень освіти остров'ян. На Тайвані будували школи разом, запроваджували нові освітні іспити; було вирішено, що навчальні промови будуть промовлятися місцевою мовою, щоб допомогти студентам

краще зрозуміти свою культуру. Тайвань процвітає, що породило дружні почуття до Китаю. [5]

Міжнародна популярність і значення острова різко зросли на початку 1870-х років, коли він став об'єктом великого інтересу для Японії, яка пережила революцію Мейдзі Ісін (1868) кількома роками раніше і відмовилася від політики самоізоляції та почала думати про активну просторову експансію в Азії.

Військова перемога над Китаєм у японсько-китайській війні 1894-1895 років зробила Японію першою сучасною і великою державою Азії. Хоча безпосередньою метою війни був контроль над Північною Кореєю, Японія наполягала на окупації Тайваню в рамках післявоєнного врегулювання. На додаток до підтвердження нового статусу Японії як європейської імперіалістичної держави та партнера Сполучених Штатів, колонізація Тайваню також мала потенційні військові та економічні переваги для Токіо. Розташування острова зробило би Тайвань придатним як базу для експансії в Південно-Східну Азію або для захисту корінних островів від загроз з півдня, де європейці мали колонії. Іноуе, радник прем'єр-міністра Іто Хіробумі, написав Іто: «Тайвань. може контролювати морські права в Жовтому, Північно-Китайському та Японському морях. Це двері для захисту Японії. Якщо ми втратимо цю гарну можливість, острів Тайвань буде захоплений іншими могутніми країнами протягом двох-трьох років». [51]

Для перенаселеної, бідної на ресурси та амбітної країни, якою на той час була Японія, контроль над джерелами виробництва їжі та сировини був дуже бажаним. При подальшому розвитку, Тайвань міг стати прибутковим ринком для японського експорту. Тому японці, які окупували острів Пенху, незважаючи на зусилля голови китайської делегації Лі Хунчана, наполягали на передачі Тайваню на післявоєнних переговорах з Китаєм. Лі намагався протистояти або

принаймні відстрочити передачу Тайваню. Щоб зробити це, він навіть стверджував, що острів був пронизаний малярією та опіумною залежністю. [13]

У 1895 році між Японією і Китаєм був підписаний договір Сімоносекі. Він містив умови, з якими погодилися уряди обох країн і які були ратифіковані в травні 1895 року. Одна з цих умов передбачала, що Китай повинен був назавжди віддати Японії Тайвань і острів Пенху. Після підписання договору китайський уряд надіслав коротку телеграму в Тайбей. У цьому повідомленні вони заявили, що Тайвань більше не є територією Китаю, і наказали всім китайським чиновникам, які залишилися повернутися в материковий Китай. [20]

Громадяни Тайваню відчували себе зрадженими Китаєм; вони вважали, що їхня країна продала їх заради фінансової вигоди. Перед втечею офіс губернатора Тан Чін Суна повідомив в Пекін, що населення Тайваню мав намір кинути виклик японському правлінню. Лідери Тайваню оголосили про створення Республіки Тайвань — першої республіки в Азії, — але це було недовго — лише близько 10 днів. Тайвань не мав центрального уряду, не мав ані визнаного лідера, ані справжньої армії. Крім того, Японія була сповнена рішучості захопити Тайвань. Таким чином, невелика японська армія висадилась на берег Тайваню, захопивши невелику частину острова. Але все ще залишалася південна частина острова, яку підкорити виявилось складніше. Націоналісти Тайваню зібралися в історичній столиці Тайнань і обрали своїм новим лідером генерала на ім'я Лю Юн-фу. Однак, не зумівши домовитися з японцями, Лю втік до материкового Китаю як біженець. Японські солдати захопили Тайнань, столицю Тайваню, у жовтні 1895 року. Протягом наступних кількох років японці воювали з корінним населенням і повсталими племенами. Незважаючи на ці конфлікти, опір проти Японії офіційно припинився в 1895 році. Японці встановили дворічний період після захоплення Тайваню, протягом якого етнічні

китайці могли емігрувати до материкового Китаю замість того, щоб продовжувати бути громадянами Японської імперії. Близько чверті населення острова покинуло Тайвань.

Після того як японська окупаційна влада прибула на Тайвань, вона зіткнулася з чотирма проблемами. Перша - опір бандитських угруповань, які створювали купу проблем ще за часів китайської влади. Друга - це аборигени, які не визнавали над собою ніякої влади. Третє - куріння опіуму, яке було нормою для місцевих жителів. Вчетверте — на острові панувало багато ендемічних захворювань, таких як малярія, холера, чума, амебна дизентерія та тиф. Наприкінці правління династії Цін тривалість життя тайванців становила менше 40 років, а колодязі для очищення води були монополізовані. Японська влада заборонила монополію на колодязі, але доступ до чистої води звичайним людям, як і раніше, був недоступний.[13]

17 червня 1895 року відбулася церемонія інавгурації, і японський губернатор офіційно став правити Тайванем. Чотири дні потому відкрилася японська лікарня, і з Японії було перевезено 10 лікарів, 9 фармацевтів і 20 медсестер.

Проте місцеві жителі неоднозначно ставилися до японського лікування. Наприклад, в розпал чуми, деякі мешканці Тайваню навідріз відмовлялися від рекомендованих японськими лікарями карантинних заходів. Лікарі асоціювалися у них із дезінфекцією, кремацією та розтином тіла покійного, тобто з наругою над тілом покійника. Число хворих неухильно зростало. За 20-річний період після 1896 року чумою заразилося понад 30 тисяч людей, 25 тисяч з яких загинуло. Рівень смертності був безпрецедентний – понад 80%. З метою боротьби з чумою окупаційна влада вирішила знищити її переносника – щура, і в 1908 році почала їх ліквідацію. До 1917 року завдяки спільним зусиллям лікарів та японської влади чума зникла. Згідно з відомостями, що

збереглися, жителі Тайваню з радістю влаштували свято на честь викорінення чуми. [9 с.78]

Розглядаючи вплив японської окупації на статус-кво питання суверенітету Тайваню, особливий інтерес викликає «інтеграційна» політика, яку проводив японський колоніальний уряд щодо мешканців острова. У 1919 році новий губернатор Тайваню Ден Цзяньдзіро почав реалізацію політики інтеграції Тайваню. Політика передбачала розгляд Тайваню та прилеглих до нього острівних територій як продовження Японських островів, корінне населення яких перебуває під юрисдикцією японського уряду.

Важливою рисою колоніальної політики Японії була максимальна інтеграція колоній у систему економічних відносин Японії. Окрім розвитку економічних відносин та медицини на нових територіях, японські політики також були зосереджені на сільському господарстві та покращенні виробництва рису за допомогою нового насіння та методів вирощування. Особливу увагу приділяли рису та цукру, так як він експортувався. Коли Японія взяла під свій контроль Тайвань, на острові було близько 50 кілометрів залізничної дороги, але протягом десятиліття довжина колії збільшилася приблизно до 500 кілометрів. Незабаром Тайвань став електрифікованим, що сприяло розвитку нових галузей промисловості, таких як текстильна та хімічна. Перша світова війна була благом для економіки Тайваню, оскільки розвивалися нові галузі промисловості та розширювалася торгівля. Друга світова війна також позитивно вплинула на економіку острова.

З іншого боку, Японія суворо контролювала Тайвань і не менш суворо карала правопорушників. Спочатку японська влада не була зацікавлена у тому, щоб на Тайвані панувала демократія. Крім того, керуючи Тайванем, Японія зіткнулася з дилемою: чи зробити колонію частиною Японії, чи зробити її адміністративно незалежною та певною мірою автономною. Зрештою, японська

влада чинила опір асиміляції тайванців, хоча й змушувала місцевих жителів вивчати японську мову та засвоювати японську культуру. Цю стратегію японської влади можна вважати доволі цікавою, так як японці надали мешканцям Тайваню доступ до науки та технологій, але ці переваги досягалися ціною придушення місцевої культури та китайської мови.

У 1935 році Японія надала острову Тайвань самоврядування після того, як місцевий політик Лінь Сянтан запропонував передати більше повноважень від центрального уряду місцевим чиновникам. Деякі демократичні вибори вже були проведені на острові, коли наступного року мілітаристи в Японії швидко прийшли до влади.

Військова експансія Японії почалася в 1941 році з початком війни на Тихому океані. Вони розглядали Тайвань як «непотоплюваний авіаносець», який слугував би трампліном для їхніх військових. Вони використовували його як плацдарм для вторгнення на Філіппіни та інші території на півдні. Після того, як Японія вторглася в Китай і почала Другу японо-китайську війну, жителі Тайваню отримали можливість повернутися до Китаю. Однак мало хто зробив це. [31, С.138]

Тайванці працювали в японській оборонній та військовій промисловості. Багато тайванців служили в японських військових, у тому числі воювали в Китаї. Тайванські війська навіть чинили звірства проти цивільного населення Китаю в Нанкіні (ця подія відома під назвою «Різанина в Нанкіні», 1937 р.) та інших частинах материка. У боях загинуло понад 30 000 тайванців, які служили в японській армії. [31, С.140]

В останні місяці війни військові стратеги союзників обговорювали плани вторгнення на Тайвань. Однак вони відмовилися від цього плану, коли виявили, що американські військові не мають хороших карт островів і вважали, що тайванці воюватимуть разом з японськими військами. Американські військові

літаки бомбили нафтоховища та інші стратегічні об'єкти на Тайвані, але завдали острову лише незначної шкоди.

Раніше, у заяві, опублікованій після першої Каїрської конференції (1943), Сполучені Штати і Великобританія погодилися з лідером китайського Гоміндану Чан Кайші, що Тайвань є територією, яку Японія відібрала у Китаю і тому буде повернута до Китаю. Це рішення було підтверджено на Потсдамській конференції (липень-серпень 1945 р.). У результаті американські військові, дислоковані на Тайвані, прийняли капітуляцію Японії в 1945 році і передали контроль над островом Чангу. Однак офіційний або юридичний порядок щодо Тайваню очікував мирного договору. Таким чином, після Другої світової війни Китайська Республіка, на правах однієї з держав-переможниць, почала керувати Тайванем за згодою союзників - США і Британії, а Японія відмовилася від претензій на острів.

Китайці на Тайвані вітали кінець японського панування та повернення Тайваню до Китаю, але вони також були налякані. Активна політика японських колоніальних політиків, яка проводилася напередодні щодо нав'язування тайванському народу японських цінностей призвела до «розколу самоідентичності» серед людей на острові. Це пояснює, чому після того, як контроль над Тайванем був переданий материковому Китаю, виник культурний розрив між корінним населенням Тайваню та населенням материкового Китаю. Навіть сьогодні більше 60% тайванців не вважають себе китайцями і називають свою національність тайванцями. [46]

Таким чином, період японського колоніального панування на Тайвані ознаменувався формуванням концепції тайванської національної ідентичності та культурним та ідеологічним відокремленням остров'ян від населення материка.

Громадянська війна в Китаї з 1927 по 1950 рр. фактично визначила статус-кво у питанні суверенітету острова Тайвань. Зазнавши поразки в громадянській війні, прихильники Гоміньдану на чолі з Чан Кайші закріпилися на території Тайваню і прилеглих островах. Материковий Китай контролювався компартією на території якого була створена Китайська Народна Республіка, а на Тайвані – Китайська Республіка зі столицею в Тайбеї. Чан Кайші обраний президентом новоствореної Республіки Тайвань і залишався на цій посаді до 1975 року. У результаті Китай розколовся на два табори з протилежними ідеологічними орієнтирами та формою правління — а саме комуністичний Китай і президентську республіку Тайвань. [9]

Невдовзі після заснування Китайської Республіки питання національного суверенітету Тайваню вступило в наступний етап історичного розвитку. Розвиток ситуації дозволяв обом сторонам Тихого океану вирішити проблему лише за допомогою військових методів. Однак за відсутності підтримки з боку третіх країн статус уряду Тайваню був у скрутному становищі, так як КНР мала значно більшу військову міць. Союзником Тайваню у військово-політичному протистоянні з Китаєм стали США, адже уряд Америки розглядав новостворену державу біля південно-східного узбережжя Китаю як можливий плацдарм для розширення свого впливу в Китаї та в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні.

Звісно, міжнародні відносини, що існували в 1960-х роках, Карибська криза в жовтні 1962 року, поразка США у В'єтнамі та низка прикордонних конфліктів між Радянським Союзом і Китаєм призвели до підписання резолюції Генеральної Асамблеї ООН №27 від 25 жовтня 1971 року, в якій зазначалось, що при розгляді суверенітету острова Тайвань і прилеглих до нього територій необхідно дотримуватися принципу «єдиного Китаю», крім того, також Резолюція, прийнята 25 жовтня 1971 року визнала Народну Республіку

Китаю (КНР) в якості «єдиного законного представника Китаю в Організації Об'єднаних Націй» [77]

Після підписання резолюції Тайвань, який поступився місцем в ООН Китайській Народній Республіці, фактично отримав статус території, де її правовий статус оспорювався. Шанхайське комюніке, підписане у 1972 році, зіграло важливу роль в розвитку цього питання. «Підписання «шанхайського комюніке» сприяло формуванню в світі нової геополітичної реальності: на зміну блоковому протистоянню прийшла система «балансу сил». Ця подія стала відправною точкою процесу розпаду світової біполярної системи. Це і поклало початок нормалізації відносин між двома найбільшими світовими державами – комуністичним Китаєм та капіталістичними Штатами, а Ніксона разом з Кіссінджером вважають тими, що «відкрили Китай для США» [63]. У цьому договорі, окрім загального положення про нормалізацію дипломатичних відносин і відмови від агресії, було положення про територіально-політичний статус острова Тайвань і сусідніх з ним островів.

Однак, незважаючи на втрату представництва в ООН і зниження політичного статусу та впливу на міжнародній арені, уряд Тайваню послідовно відмовлявся добровільно приєднатися до материкового Китаю. Нерідко Тайбей намагався відновити своє представництво в ООН. Більше того, навіть було прийнято рішення збільшити власну військову силу, з метою використання її як гаранта суверенітету.

Цікавою особливістю позиції США щодо суверенітету Тайваню є те, що США зберегли статус-кво, незважаючи на документи, які визнають принцип «єдиного Китаю». Оскільки Китай не зобов'язувався не застосовувати силу проти Тайваню, США залишили за собою право протистояти будь-якій формі застосування Китаєм сили проти Тайбею. Акт про відносини з Тайванем, підписаний у 1979 році, дозволяв регулювати взаємодію між двома країнами без

встановлення дипломатичних відносин [14]. Відповідно до Акту, Сполучені Штати залишили за собою право надавати зброю Тайваню та протидіяти будь-якій агресії проти Тайваню. Також була сформована недипломатична система обміну, заснована на недержавних установах, які не взаємодіють з державою Тайвань за назвою, а взаємодіють з територією Тайваню та сусідніми островами.

КНР бажала вирішити питання про свій суверенітет, але опинилася у несприятливій позиції. 1 січня 1979 р. КНР обнародувала «Звернення до тайванських співвітчизників», у якому вона урочисто проголосила «основоположні політичні установки китайського уряду, що стосувалися мирного вирішення тайванського питання, і виступала із закликом провести переговори з питання припинення військового протистояння між обома сторонами Тайванської протоки.» У зверненні також йшлося про те, що при здійсненні національного об'єднання неодмінно «поважатимуться статус-кво Тайваню і думки представників різних кіл Тайваню та будуть зроблені розумні і раціональні політичні установки і заходи» [65]. Уряд Китаю пообіцяв зберегти поточний стан справ, домагаючись переговорів від усієї країни.

У 1972 році представники уряду КНР відвідали Тайбей, та запропонували Тайваню концепцію «Одна країна, дві системи». Основна причина полягала в тому, що - їх становище як спеціального адміністративного регіону робило його не вигідним. Новий лідер Гоміньдану Лі Денхуей в 1991 році зробив заяву про «Припинення стану війни з КНР». Проте керівництво Тайбею не зробило жодних кроків для усунення розриву між двома країнами.

1990-ті роки можна розглядати як період ослаблення напруженості між КНР і Тайванем. 3 листопада 1992 р. сторони підписали міжпартійну угоду про «взаєморозуміння». Документ закріплював принцип «Єдиного Китаю» та взаємну згоду сторін щодо реалізації, проте тлумачення концепції було

неодноманітним. Незважаючи на офіційне схвалення концепції «Єдиного Китаю», Тайвань з 1992 року за підтримки США, Франції та Німеччини проводив масштабні реформи у сфері озброєнь із зазначеними країнами. Як результат - ініціатива Китаю щодо просування концепції «Єдиного Китаю» була підірвана масштабним переозброєнням тайванської армії, що ускладнювало застосування Китаєм сили проти Тайваню.

Напруженість між двома країнами продовжувала наростати прискореними темпами. «Ракетна криза» 1995 р. і перші прямі президентські вибори в Тайвані 1996 р. значно послабили тенденцію сторін до примирення, що призвело до періоду конфронтації. Тому у відповідь на військові навчання Китаю біля морського кордону з Тайванем, керівництво США направило до узбережжя Китаю два авіаносні угруповання для придушення можливої агресії та захисту суверенітету Тайваню. Офіційні особи материкового Китаю продовжували демонструвати, що вони готові вирішити питання суверенітету Тайваню шляхом прийняття найрішучіших заходів, включаючи застосування сили.

Ще одним чинником, що посилював напругу навколо суверенітету Тайваню, є факт приєднання 1 липня 1997 р. Гонконгу до складу КНР, що на практиці довело можливість реалізації концепції «одна країна, дві системи». Гонконг був переданий Китаю за умови збереження «особливо керованого» територіального статусу Гонконгу. 20 грудня 1999 року португальський уряд передав КНР на аналогічних умовах територію Макао та прилеглі до нього острови. Без сумніву, ці події остаточно зміцнили впевненість КНР і народу материкового Китаю в справедливості та здійсненості системи «одна країна, дві системи». Після приєднання Гонконгу та Макао до КНР, окрім включення Тайваню, очевидним став той факт, що керівництво КНР фактично не визнало жодного варіанту вирішення питання суверенітету Тайваню як території з особливим статусом.

Колишній президент Тайваню Чень Шуйбянь був щирим прихильником незалежності Тайваню. [5, С.16] Так, у 2005 році вже втринадцяте Тайвань намагався вступити до ООН: «Сьогодні Тайвань знову через своїх прихильників серед держав-членів ООН подав заявку на вступ до ООН. Він робить це вже в 13-й раз. Однак його прохання кожного разу відхиляється ще на стадії розгляду питання про можливість включення до порядку сесії Генеральної Асамблеї пункту «Питання про представництво Китайської Республіки (Тайвань) в ООН». [79]. Проте й ця спроба була невдало. До 2008 року відношення Тайваню та Китаю більшою мірою не змінювалися, скоріш навіть погіршувалися, а вже 22 березня 2008 р. президентом Тайваню обрали Ма Індзю. Він та його партія Гоміньдан підтримувала поступове об'єднання з Китаєм, що сприяло поліпшенню відносин між Китаєм та Тайванем.[24] Зокрема встановлено чартерне авіасполучення; Тайвань став відкритим для туристів з КНР; послаблення обмеження на тайванські інвестиції в китайську економіку. Проте, Ма Індзю підтримуючи об'єднання з Китаєм, поважав думку народу, більшість якого підтримувала ідею незалежності.

Важливою для сучасної політики Тайваню стала подія 2016 р. У січні 2016 р. президентом Тайваню стала Цай Інвень - представниця «Демократичної прогресивної партії» (ДПП). Партія ДПП підтримувала позицію незалежності Тайваню, а сама Цай Інвень висловила сподівання на зміцнення відносин з США. Після її обрання президентом Тайваню, відносини між Пекіном і Тайванем загострилися. Пекін вважав Тайвань бунтівною провінцією, яка повинна бути возз'єднана з КНР навіть шляхом застосування сили. На світовій арені ізоляція Тайваню посилювалася. Нині Тайвань як незалежну державу визнають лише 14 країн. Це стало результатом в тому числі й тиску Китаю на міжнародні компанії, які не вказували Тайвань як частину Китаю. Китай погрожував їм заборонаю вести бізнес у Китаї. До цього руху також

приєдналися китайські громадські діячі та артисти. Так учасник гурту EXO, співак та актор, Чжан Ісін, став першим китайським амбасадором бренду Calvin Klein, який засудив компанію у 2019 р. Компанія Calvin Klein на своєму сайті відмітила Гонконг і Тайвань як самостійні регіони, у відповідь на це Чжан Ісін закликав компанію поважати політику «одного Китаю». Пізніше компанія вибачилася і виправила «помилку» на сайті. [68]

Нині проблемні питання щодо Тайваню лише загострюються. Так у 2020 р. переобрана президентом Тайваню Цай Інвень проводила свою виборчу кампанію під гаслом «опір Пекіну і захист Тайваню». Крім того, вона підтримала і стала на сторону продемократичного руху в Гонконзі. «У нас немає потреби оголошувати себе незалежною державою. Ми вже є незалежною країною і називаємо себе Китайська Республіка, Тайвань», - зазначила 63-річна президентка інформаченції BBC в першому ексклюзивному інтерв'ю після виборів. Переобрання спонукало Пекін на посилення тиску на Тайвань, а уряд Пекіну у свою чергу заявив, що проголошення незалежності Тайваню буде означати початок військових дій. [39]

У грудні 2019 року в Китаї вперше з'явився коронавірус SARS-CoV-2. Пандемія швидко ширилася країнами світу. Не став виключенням і Тайвань. Стратегія «нульової профілактики» пандемії, що передбачала суворий прикордонний контроль, обов'язковий карантин і носіння масок. Таким чином Цай Інвень допомогла зберегти здоров'я громадян, зменшити число інфікованих.

У серпні 2022 року спікерка Палати представників США Ненсі Пелосі - найвища посадова особа США, яка відвідала Тайвань вперше за 25 років. Уряд Китаю рішуче застерігав від візиту, вбачаючи в ньому провокаційне посилення міжнародного авторитету Тайваню. Наприкінці липня, під час ескалації

напруженості, Сі Цзіньпін також попередив Байдена під час телефонної розмови, що США не слід «грати з вогнем» на Тайвані.

Отже, зазначене вище дає можливість зрозуміти, що суперечка між Тайванем і КНР є досить давньою, та зародилася близько 450 років тому. З цієї шкали часу стає зрозумілим, що обидві країни з часом змінилися та склалися нові обставини, за яких вони вважають суверенітет одні – необхідним, інші – небажаним. Впродовж століть, Тайванська проблема еволюціонувала і набувала нових обставин, які, на сьогоднішній день, дозволяють населенню та уряду Тайваню наполягати на політичному суверенітеті від материкового Китаю.

РОЗДІЛ III. ВПЛИВ США НА ВЗАЄМИНИ КИТАЮ І ТАЙВАНЮ

Розвиток китайсько-американських відносин визначає політику США щодо Тайваню. Якщо американо-тайванські відносини послаблюються, то китайсько-американські відносини натомість стають кращими. За таким же принципом працюють і відносини між США та Тайванем. Китай побоюється їх зближення, так як це може кардинально вплинути на політику «Одна держава – дві системи».

Для дослідження впливу США на взаємини Китаю та Тайваню, необхідна історична ретроспектива. Варто згадати про виникнення Тайванської проблеми у 1949 році, коли уряд Гоміньдану на чолі із воєначальником Чаном Кайші зазнав поразки в громадянській війні та був змушений тікати на острів Тайвань разом з військами, які до кінця залишалися вірними режиму. Там продовжувала існувати Китайська Республіка, створена в 1911 році після подій Сінхайської революції, лідери якої проголосили Тайвань «тимчасовим місцем розташування центрального уряду Китаю». Після Чан Кайші приблизно 2 мільйони людей емігрували на острів з материкового Китаю. Це - приголомшлива цифра, враховуючи той факт, що населення Тайваню наприкінці громадянської війни становило 6 мільйонів. Серед емігрантів були відомі політики та громадські діячі, лояльні до режиму Гоміньдану. Усі партійні архіви та багато культурних цінностей також були відправлені на Тайвань.

Після остаточної перемоги на материку лідери компартії Китаю почали планувати військове вторгнення на Тайвань, щоб зрештою знищити режим Чан Кайші та повернути Тайвань материковому Китаю. Проте серія несподіваних подій врятувала уряд Гоміньдану. У червні 1950 року почалася Корейська війна, що змусило Комуністичну партію Китаю направити значну частину своїх військ на китайсько-корейський кордон. США бачили в Корейській війні фактор

експансії комунізму у світі і, щоб запобігти надмірному впливу комунізму в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, брали участь у конфлікті під егідою ООН. Корейська війна змусила лідерів США, які були готові відмовитися від підтримки Гомінданського уряду, переглянути свій підхід до Республіки Китай, зробивши Тайвань одним із ключових елементів політики США щодо стримування комунізму, готуючи політику «демократизації Тайваню», що тривала впродовж 1986 по 1996 рр. [13]

Коли Корейська війна тільки почалася, Трумен наказав направити сьомий флот ВМС США до Тайванської протоки, щоб запобігти військовому конфлікту між Комуністичною партією Китаю та Гомінданом. Він виступив із заявою, пояснюючи так своє рішення: «Напад на Корею ясно свідчить про те, що комунізм вийшов за рамки підривної діяльності, метою якої було завоювання незалежних народів і тепер використовуватиме збройне вторгнення та війну... За цих обставин окупація Формози (Тайваню) комуністичними військами стане безпосередньою загрозою безпеці Тихоокеанського регіону та американських військових сил, які виконують свої законні та необхідні завдання у цьому регіоні. У зв'язку з цим я наказав Сьомому флоту ВМС США запобігти будь-якій атаці на Формозу» [38].

Не дивно, що у розпал Корейської війни Тайвань, який знаходився всього в 150 кілометрах від материкового Китаю, набув величезного геополітичного значення для Сполучених Штатів. На додаток, Гомінданівський режим мав досить лояльне ставлення до Вашингтона, і тому міг бути використаний як засіб протидії комуністичному Китаю, а сама територія острова потенційно могла стати військовою базою США. Тайвань мав стати одним із форпостів демократії в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні або «принаймні перетворитися на місце, де розвиватиметься некомуністична політична альтернатива, яка б могла залучити незадоволених людей з материкового Китаю». [1]

Після того, як уряд Чан Кайші осів у Тайбеї, режим Гоміньдану оголосив, що він є єдиним законним урядом у Китаї, і зараз змушений тимчасово жити на Тайвані. Гоміньдан назвав КНР «зоною комуністичного повстання», і пообіцяв звільнити материковий Китай від комунізму. Через це і було вирішено залишити назву «Китайська Республіка», зробивши акцент на тому, що саме вони є легітимною і справжньою Китайською Республікою, а не комуністи на материку. У відповідь на це, Пекін не визнавав легітимність режиму Чан Кайші. Китай стверджував і стверджує цього часу, що Тайвань є лише провінцією Китайської Народної Республіки, а не самостійною республікою. Таким чином, виникли два ворогуючих політичних табори, два Китаї.

Вашингтон, який визнав підтримку Китайської Республіки, як частину своєї політики стримування комунізму, підтримав думку Тайваню про те, що Гоміньдан був єдиним законним китайським урядом, уповноваженим представляти китайську націю в різних міжнародних організаціях. Дін Раск, тодішній помічник держсекретаря США у справах Східної Азії, так висловив позицію США в 1951 році: «Бейпінський режим (прим. так гомінданівці називали Пекін)... не є урядом Китаю... Він не є китайським. Він не уповноважений говорити від імені Китаю у спільноті націй». [21, С.172]

Роками Вашингтон наполягав на тому, що Гоміньдан має право називати себе китайським урядом. Головною тезою Вашингтона було те, що Китай є незаконним, і США зробить все можливе, щоб ігнорувати КНР. Так продовжувалося до 1970-х років.

Варто відзначити, що в перші дні Корейської війни режим Чан Кайші був на межі краху. Тривала громадянська війна послабила його. Американські лідери зрозуміли, що якщо Сполучені Штати хочуть, щоб Китайська Республіка була сильною та стійкою, щоб протистояти комуністичному Китаю, їм потрібно було б надати Гоміньдану значну економічну та військову допомогу. У наступні

роки Вашингтон надав Тайбею величезну допомогу, що дозволило Китайській Республіці не тільки продовжувати існувати, але й швидко розвиватися. Поряд з економічною підтримкою Сполучені Штати надали Тайбею також і різноманітну військову допомогу. [13]

Однак тут варто зазначити дуже важливий момент. США надавало колосальну фінансову і військову допомогу виключно для боротьби з комуністичними силами КНР, у разі нападу останнього. [21, С.257] Вашингтон заборонив Тайбею будь-які наступальні військові дії проти материкового Китаю, оскільки це спровокувало б пряму конфронтацію між Сполученими Штатами та Китайською Народною Республікою. Звісно, Тайвань це прекрасно усвідомлював і ні в якому разі не спробував би напасти на материковий Китай і без цієї домовленості.

У 1950-х роках ситуація в Тайванській протоці залишалася вкрай напруженою. Після приходу до влади Ейзенхауер наказав Сьомому флоту ВМС припинити безперервне патрулювання в Тайванській протоці. Пізніше цей крок призвів до двох серйозних криз у Тайванській протоці зокрема у 1954-1955 та 1958 роках. Розуміючи, що тепер комуністам з материкового Китаю нічого не заважає розпочати наступ на Тайвань, Гоміньдан почав агресивно зміцнювати свої позиції на контрольованих тайванським урядом островах Мацу та Кінмень, що знаходяться лише на відстані артилерії від материкового Китаю. Так, у вересні 1954 року, щоб перевірити рішучість Вашингтона захистити Тайвань, Мао Цзедун наказав Народно-визвольній армії Китаю (НВАК) бомбардувати острови Кінмень. Після цих подій у січні 1955 року Конгрес США прийняв так звану «Формозьку резолюцію», яка дозволяла президенту використовувати американські війська для забезпечення безпеки Тайваню, островів Пенху та, пов'язаних з Тайванем, пунктів і територій у регіоні. [8]

Подібна ситуація, викликана бажанням Мао Цзедуна перевірити рішучість США допомогти Тайваню, склалася і в 1958 році. У цьому ж році НВАК обстріляла острови, контрольовані Тайбеєм. Вашингтон ще раз продемонстрував Пекіну свою рішучість допомогти Тайбею та виконати свої зобов'язання за Договором про взаємну оборону 1954 року. Збройні сили США зробили все можливе, щоб допомогти армії Тайваню в бойових діях. Ця криза, як і перша криза в Тайванській протоці, завершилася тим, що сторони розпочали дипломатичні переговори.

1970-ті роки стали переломним моментом в історії тайванського питання. У жовтні 1971 року місце в Раді Безпеки ООН замінила делегація з Пекіна, і Тайбей втратив своє членство в ООН. Незабаром після цього, Пекін і Вашингтон нормалізували дипломатичні відносини і встановили офіційні дипломатичні відносини між двома країнами. Адміністрація Річарда Ніксона в 1969 році змінила американську політику щодо Китаю завдяки подіям, що відбувалися у світі того часу. У 1969 році стався прикордонний конфлікт на острові Даманський між Радянським Союзом і Китаєм. Це змусило американських лідерів розробити план, з метою переконання Китайської Республіки, що вони на їхньому боці та спільно працюють проти СРСР. Поїздка Ніксона до Китаю в 1972 році була важливою, оскільки після неї було складено Шанхайське комюніке. У ньому американська сторона заявила, що «...Тайвань це частина Китаю. Уряд США не заперечує цей факт. Він (Уряд США) підтверджує свою зацікавленість у мирному врегулюванні тайванського питання самим китайським народом. Враховуючи вищезазначене, уряд США підтверджує, що його кінцевою метою є виведення всіх американських військ і військових баз з території Тайваню». [36] Незважаючи на те, що Вашингтон був формальним союзником Тайбея ще кілька років, нормалізація відносин між США і Китаєм почалася незалежно від цієї події.

Трикутник Вашингтон-Пекін-Тайбей було розірвано в 1978 році через те, що Сполучені Штати розірвали дипломатичні відносини з Тайванем і встановили їх з КНР. Ця подія отримала назву політика «одного Китаю»; що означало: всі країни, які мають дипломатичні представництва в Пекіні, не можуть підтримувати офіційні відносини з Тайбеєм. Проте цю політику не слід плутати з принципом одного Китаю, якого зараз дотримується Пекін. Суть цього принципу полягає в тому, що Тайвань є невід'ємною частиною материкового Китаю.

Проте Вашингтон почав реалізацію політики «Єдиного Китаю», так і не розірвавши повністю зв'язків з Тайванем. Сполучені Штати продовжували співпрацювати з Тайбеєм в економічній, культурній та військовій сферах, проте на неофіційному рівні. У січні 1979 року Конгрес США прийняв «Акт про відносини з Тайванем», який разом із «Шістьма запевненнями» склав основу поточної політики США щодо Тайваню.

Це питання варто обговорити більш детально, оскільки воно надзвичайно важливе для розуміння сучасних американо-тайванських відносин. Можна сказати, що «Акт про відносини з Тайванем» став тим законом, який має внутрішньополітичний характер і встановлює фактичні дипломатичні відносини з Китайською Республікою на Тайвані. Відповідно до акту Сполучені Штати висловили свою готовність «Зберігати і заохочувати великі, тісні та дружні комерційні, культурні та інші відносини між народом Сполучених Штатів та тайванським народом, так само, як і з людьми з материкової частини Китаю та всіма іншими народами, які проживають у Західній частині Тихоокеанського регіону» [41]. Документ також передбачав створення нової організації під назвою Американський інститут на Тайвані, що почав працювати у приміщенні колишнього посольства США в Тайбеї. Саме ця структура виконує дипломатичну функцію й донині. Крім того, у Вашингтоні було створено

Тайваньське економічне та культурне представництво, що замінило посольство Тайваню в Сполучених Штатах. Таким чином, хоча офіційні дипломатичні відносини припинилися, співпраця між Вашингтоном і Тайбеєм тривало. Що стосується питань військової безпеки Тайваню, «Акт про відносини з Тайванем» не залишив поза увагою це питання. Америка готова «розглядати будь-які спроби визначити майбутнє Тайваню не мирними засобами, включаючи бойкот чи ембарго, як загрозу миру та безпеці західної частини Тихоокеанського регіону, і як привід для серйозної стурбованості Сполучених Штатів» [21, С.213] Ще одна складова Акту - Сполучені Штати залишають за собою право «надавати Тайваню оборонну зброю». Зазначене дозволяє зробити висновок, що навіть при покращенні стосунків з Китаєм, США не мав наміру розривати стосунки з Тайванем. Вашингтон підійшов до цього хитро, продовжуючи співпрацю з Тайванем, тільки тепер у завуальованій формі.

Більш детально варто зупинитися на розгляді ще одного документу «Шість запевнень», прийнятого США у 1982 році. Тайвань надав США шість пропозицій, що слугували своєрідним документом відносин між Тайбеєм і Вашингтоном. Документ був прийнятий та оприлюднений в Конгресі США. Отже, шість пропозицій США:

- Не встановлюватимуть дату припинення продажу зброї Тайваню;
- Не змінюватимуть положення Закону про Тайванські відносини;
- Не будуть консультиватися з КНР, перш ніж ухвалити рішення про продаж озброєнь Тайваню;
- Не будуть виступати посередником між КНР і Тайванем;
- Не будуть змінювати свою позицію щодо суверенітету Тайваню, яка полягає в тому, що це питання мало бути вирішене мирно самим китайським народом. Сполучені Штати також не чинитимуть тиску на Тайвань з метою змусити його розпочати переговори з КНР;

- не будуть офіційно визнавати суверенітет Китаю над Тайванем [45].

Як показала практика наступних років, Вашингтон справді дотримав свого слова. Щоб хоч якось підтримувати баланс між Тайбеєм і Пекіном керівництво США активно займалося продажем сучасної зброї Китайській Республіці. Адже Китай з кожним роком лише нарощував свій військовий потенціал. «Статистика показує, що в період з 1990 по 2002 рр. Сполучені Штати щорічно продавали зброю Тайваню. А у квітні 2001 року американці продали Тайваню озброєнь на суму 5 мільярдів 700 мільйонів доларів, що стало найбільшим продажем за останні 10 років» [52].

У 1970-х роках республіканський режим почав активну демократизацію на Тайвані. На острові панував авторитарний режим і вся влада була зосереджена в одній партії. Створення передумов для демократизації зумовили розрахунок Вашингтону на лібералізацію режиму в Тайбеї. Коли в 1978 році президентом став Цзян Цзінго, син Чан Кайші, розпочалися серйозні зміни в політичній і соціально-економічній сферах. Реформи, здійснені урядом, змінили авторитарний режим Тайбею на демократичний. У 1988 році Чан Чінгу нарешті скасував воєнний стан, а також дозволив створення різних опозиційних партій. У цей час з'явилася ДПП (Демократична прогресивна партія), що виступала конкурентом Гоміньдану, та стала першою опозиційною партією, що прийшла до влади, перемігши Гоміньдан на виборах у 2000, 2004 та 2016 роках.

Водночас сам процес демократизації можна розглядати з двох сторін: з одного боку, прискорення процесу демократизації, що є відповіддю на конкретні зовнішньополітичні питання; з іншого боку - демократизація - це свідомо політика уряду Тайваню для досягнення конкретних зовнішньополітичних цілей. Якщо говорити про реальні приклади в контексті головної зовнішньополітичної місії Тайваню, то демократизація мала на меті, створення доброзичливого та передбачуваного національного іміджу. Тайвань

хотів себе показати республікою, яка може гарантувати стабільні та взаємовигідні торгово-економічні або оборонно-військові відносини, на відміну від непередбачуваного Китаю. Крім того, демократизація розвивалася під тиском, в основному з боку США, щодо дотримання громадянських прав і свобод на острові.

Варто зазначити, що окрім США, чимало країн встановили неофіційні, проте відносини з Тайванем. Серед них Японія, Франція, Німеччина, Бельгія, Іспанія, Сінгапур, Еквадор і Йорданія. Отож, небезпека повної дипломатичної ізоляції зменшувалася, хоча це певною мірою накладало на уряд Чан Цзінь Го зобов'язання щодо подальшої лібералізації режиму.

Ще однією подією, яка підтвердила значний вплив «американського» чинника на внутрішню і зовнішню політику Тайваню, стала подія вересня 1985 року, коли було заарештовано редактора китайськомовної газети в Лос-Анджелесі, Лі Япіна. Ситуація ускладнювалася тим фактом, що Лі Япін, як постійний мешканець США, мав тайванське громадянство і отже, був підсудний законам Тайваню. Його звільнили через дев'ять днів під сильним тиском з боку Державного департаменту та Конгресу США, які погрожували припинити постачання зброї на острів. [17, С.98]

У 1980-х роках роль Китаю у демократичному перетворенні Тайваню посилюється. У материковому Китаї прихід до влади Ден Сяопіна в поєднанні з нещодавньою зміною режиму на Тайвані створили передумови для поступового досягнення гармонії між усіма сторонами. З китайського боку заклики сісти за стіл переговорів ставали все голоснішими, проте Тайвань рішуче їх відкидав. Водночас риторика з боку китайської влади залишалася досить жорсткою. Тому в жовтні 1984 р. Ден Сяопін заявив, що Китай має засоби для встановлення блокади Тайваню, і влада не виключає такої можливості. [16, С.95] Незважаючи

на таку жорстку риторику, напруга у двосторонніх відносинах явно зменшилася, хоча прямого контакту не спостерігалось.

Зі зміною лідерів на Тайвані та в Китаї зникли й деякі «принципи». Особисті протиріччя Ден Сяопіна і Чан Цзін Ге, як Мао Цзедуна і Чан Кайші, також були очевидними в подіях 1970-х і 1980-х років на міжнародній арені за країнами. У результаті Китай офіційно визнаний значною частиною міжнародної спільноти, а відносини Тайваню з багатьма країнами світу переведені на неофіційну основу. Водночас реальність була така, що зміна існуючого порядку була вкрай мало ймовірна. Стабільність двосторонніх відносин поступово позбавляла сенсу воєнний стан, запроваджений на острові, а отже, відкривала шлях до демократизації.

Якщо поглянути на Тайвань з погляду XXI ст, то він представляє демократичну, високорозвинену та заможну Республіку Китай. Хоча Тайвань ізольований на міжнародному рівні, він підтримує тісні зв'язки з багатьма країнами світу. Крім того, Тайвань вів і продовжує вести активну політику в своєму регіоні і намагається тісно співпрацювати з країнами Східної та Південно-Східної Азії. Усе це свідчить про те, що, хоча Вашингтон є найважливішим партнером і союзником Тайбею, Сполучені Штати не єдина країна, яка має тісні зв'язки з Тайванем.

У 2008 році почалася нова ера в трикутнику Вашингтон-Пекін-Тайбей. Вперше за багато років у китайсько-тайванських відносинах спостерігалось значне покращення, що, в свою чергу, позитивно вплинуло на китайсько-американські відносини. В березні 2008 року до влади прийшов лідер Гоміндана Ма Інцзю. Ще під час виборчої кампанії він дав зрозуміти, що виступає проти ідеї проголошення незалежності острова. Він виступив за конструктивний діалог з Пекіном. На відміну від попередника Тайваню Чень Шуйбяня, Ма Інцзю пообіцяв виборцям, що зробить усе можливе для зміцнення та

розширення економічних і політичних зв'язків з материковим Китаєм. У своїй інавгураційній промові 20 травня 2008 року Ма Інцзю підтвердив тверду волю покращити китайсько-тайваньські відносини. Він заявив, що готовий зберігати статус-кво в Тайванській протоці, і запропонував відновити переговори на основі «консенсусу 1992 року».[53] Щоб досягти спільної мети, представники Китаю та Тайваню уклали угоду, згідно з якою обидві сторони погодилися дотримуватися «принципу одного Китаю», хоча кожна сторона трактує його по-різному. Це відоме як консенсус 1992 р. і схоже на джентльменську угоду.

Декілька років, до укладення угоди ставлення Пекіна до Тайбею змінилося, а також підвищився громадський ентузіазм з боку керівництва Тайваню. Ці обидва фактори призвели до нормалізації відносин Китаю та Тайваню. Після того, як Ху Цзіньтао прийшов до влади в Китаї, відбулися перші значні зміни в політиці Китаю щодо Тайваню. Наразі ставки були зроблені на повномасштабну економічну інтеграцію, яка, за планами китайської влади, призвела б до об'єднання обох сторін Тайванської протоки. Крім того, китайське керівництво почало надавати великого значення завоюванню симпатій тайванського народу. Основна ідея, яку почав відстоювати Пекін, полягала в тому, мешканці обох сторін Тайванської протоки, вважали себе представниками китайської нації зі спільною історією та спільним корінням. Китайська концепція мала на меті протидіяти ідеї «тайванської ідентичності».[20, С. 262]

Під час перших зустрічей, які відбулися в липні та листопаді 2008 року, сторони успішно підписали декілька важливих угод. Так, у липні підписана угода про чартерні рейси через Тайванську протоку та угода про поїздки мешканців материка на Тайвань. [9, С.109] У листопаді на другій зустрічі було підписано чотири нові угоди: про пряме повітряне транспортування, про пряме морське судноплавство, про поштову співпрацю та про безпечність харчових

продуктів. Проте найважливішою угодою, яка зіграла величезну роль у розвитку торгових відносин між двома сторонами тайванської протоки, є Рамкова угода (ECFA), підписана у червні 2010 року.

Після 2008 року в наукових і політичних колах США почала активно обговорюватися тема американо-тайванських відносин. Дебати велися навколо того, чи слід Вашингтону продовжувати тісно співпрацювати з Тайбеєм на тлі змін у відносинах Китаю і Тайваню і значного зростання авторитету КНР. Деякі науковці стверджували, що тодішній тайвансько-американський альянс перестав відповідати інтересам США і настав час відмовитися від підтримки Тайваню. На їхню думку, політика США щодо Тайваню лише погіршить і без того складні американо-китайські відносини, а враховуючи величезну економічну взаємозалежність між двома країнами, Вашингтону вигідніше було співпрацювати з Пекіном з багатьох питань.

Інші автори доводили протилежне. Вони вважали, що Тайвань відіграв ключову роль у збереженні лідерства США в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні. Відмова США від своїх зобов'язань щодо Тайваню може негативно вплинути на імідж США, оскільки інші союзники Вашингтона в регіоні, такі як Японія та Південна Корея, з підозрою поставились би до вірності США до своїх зобов'язань щодо альянсу.

Звичайно, що у своєму впливі і відносинах з Тайванем, США діяв обережно, постійно озираючись на реакцію Китаю. Могутність Китаю і його економічне зростання призвело до зміни геополітичної ситуації в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні. Китай почав більш агресивно захищати свої національні інтереси в регіоні. Це звісно хвилювало США. Лідери США були стурбовані тим, що Пекін незабаром може витиснути США з Азіатсько-Тихоокеанського регіону. Слід зазначити, що ці побоювання не були безпідставними. Китай зробив низку кроків, щоб послабити позиції США в

регіоні та замінити лідерство США. Так, Китай намагався підірвати відносини Вашингтона з союзниками. Наприклад, Пекін здійснював економічний тиск на держави, які були союзниками США з метою вплинути на їхню поведінку.[30]

Сполученим Штатам необхідно було відповідним чином реагувати на такі дії Китаю. У Вашингтоні зрозуміли, що якщо не вжити заходів, США ризикують назавжди втратити лідерство на Тихому океані. У результаті Обама прийняв історичне рішення - перенести фокус політики на Азійсько-Тихоокеанський регіон. Сполучені Штати публічно оголосили про нову стратегію США. Ця стратегія отримала назву «Повернення Америки до Азії».

Головною метою нової політики Вашингтона було перенаправлення основних дипломатичних, економічних і військових сил і ресурсів в Азіатсько-Тихоокеанський регіон. Як зазначив у 2013 році радник з питань національної безпеки США Том Донілон: «Сполучені Штати прагнуть виконати кілька фундаментальних завдань у цьому напрямку, а саме: зміцнити вже існуючі альянси; поглибити партнерські відносини з новими країнами, що швидко розвиваються; створити стабільні, продуктивні та конструктивні відносини з Китаєм; розширити права та можливості регіональних інститутів; допомогти у створенні регіональної економічної архітектури» [26]

Без сумніву, зростання могутності Китаю і стратегія США «повернення до Азії» є найважливішими факторами, що формували політику США щодо Тайваню. З одного боку, Тайвань був явним бенефіціаром повернення Америки в Азійсько-Тихоокеанський регіон. По-перше, одним із головних завдань Вашингтона було зміцнення альянсів, які він склав із країнами регіону, проте відносини з Тайванем все ще були неофіційними. По-друге, Вашингтон став приділяти більше уваги Тайваню, оскільки Тайбей був потенційним помічником США у протидії КНР. Саме тому, Сполучені Штати продовжували продавати зброю Тайваню. З іншого боку, значне посилення КНР змусило США

проводити політику щодо Тайваню з більшою обережністю, щоб не спровокувати конфлікт між Китаєм і США.

У свою чергу, алгоритм політики Тайбею щодо Вашингтону також змінився. Адміністрація Ма Інцзю почала ретельно прораховувати, як той чи інший крок співпраці зі Сполученими Штатами вплине на відносини Тайваню з материковим Китаєм, які лише почали поліпшуватися. Тайбей став більш чутливим до реакції китайського керівництва на будь-який інцидент у американо-тайванських відносинах і використовував це як основу для майбутньої політики.

У перші кілька років президентства Ма Інцзю двосторонні контакти між високопоставленими чиновниками США і Тайваню значно зменшилися. Порівняно з тим часом, коли ДПП була при владі на Тайвані, політична співпраця між Сполученими Штатами і Тайванем під час першого терміну Ма Інцзю була вкрай обмеженою.

У Вашингтоні сприйняли це як шокуючу ознаку того, що Тайвань починає віддалятися від Сполучених Штатів. Саме тому в 2011 році (тобто, коли до президентських виборів на Тайвані залишалося декілька місяців, адміністрація Обама та Конгрес США намагалися вжити заходів щодо зміцнення співпраці з Тайванем. У результаті США намагалися збільшити кількість візитів високопоставлених американських чиновників на Тайвань. Так, у вересні до Тайбея з офіційним візитом прибув заступник міністра торгівлі США Суреш Кумар,[48]; у грудні 2011 року - адміністратор Агентства США з міжнародного розвитку Радзіф Шах [15]; та заступник міністра енергетики Ден Бонеман. [50] Того ж року Сполучені Штати включили Тайвань до короткого списку учасників програми скасування віз, що отримало позитивну відповідь тайванського керівництва. Конгрес США 2011 року також значну увагу приділив Китайській Республіці. [50]

Доволі очевидним був той факт, якого кандидата на виборах на Тайвані бачить Вашингтон. В інтерв'ю Financial Times представник Білого дому висловив серйозну стурбованість щодо позиції Цай Інвень у питанні китайсько-тайванських відносин. «...Цай Інвень викликала у нас серйозні сумніви щодо того, чи готова і чи здатна вона зберігати стабільність у відносинах між двома берегами Тайванської протоки, що спостерігалася протягом останніх років»[34].

Цими словами Вашингтон ще раз довів, що збереження статус-кво в Тайванській протоці є важливим для політики Америки в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні. Сполучені Штати зробили вибір на користь «пропекінської» політики лідера Гоміньдану, проте у Вашингтоні сподівалися, що під час наступного терміну (якщо президента Ма Інцзю буде переобрано), він буде активніше співпрацювати зі США, ніж у першій каденції. США пощастило, адже Ма Інлзі знову переміг на виборах.

Можна стверджувати, що найважливішою метою США під час президентства Ма Інцзю (особливо під час другого терміну) стало відновлення візитів на Тайвань офіційних осіб на рівні уряду США. З моменту розриву дипломатичних відносин із Республікою Китай у 1979 році було здійснено п'ять таких візитів. З 13 по 15 квітня 2014 року американці організували офіційний візит до Тайваню адміністраторки Агентства з охорони навколишнього середовища Джини Маккарті, де вона зустрілася з президентом Ма Інцзю. Після зустрічі тайванський чиновник заявив, що дуже задоволений результатами візиту: «Вперше з 2000 року офіційний представник Кабінету міністрів США відвідав Тайвань. Це має значення для двосторонніх зв'язків»[40].

Поїздка Джини Маккарті до Тайбея стала важливим моментом у відносинах між Пекіном і Тайбеєм, своєрідним символом того, що Тайвань просто не був готовий до повного відчуження від Вашингтона. Цей факт, природно, викликав гнівну реакцію Пекіна, адже це певною мірою охолодило

ентузіазм китайської влади, яка помилково вважала, що Ма Інцзю не буде робити кроків, спрямованих на погіршення позитивної динаміки розвитку відносин між протокою.

У грудні 2016 р. між президентом США Дональдом Трампом та Цай Інвень, яка зайняла пост президента відбулася телефона розмова, яка викликала гнів з боку Китаю. Як зазначив на своїй сторінці у Твіттері Дональд Трамп, ініціатором дзвінка була Цай Інвень. «Президент Тайваню подзвонила мені сьогодні, щоб привітати з перемогою на виборах. Дякую!» — написав він. Цей дзвінок дуже занепокоїв владу Китаю. У відповідь на критику своїх дій, Дональд Трамп дав цілком дотепну відповідь — «Цікаво, чому США продає Тайваню зброю на мільярди доларів, але я не можу прийняти вітальний дзвінок». [25].

Тепер варто більш докладніше розглянути постать Цай Інвені, та відносини США та Тайвані під час її президенства. У 2016 р. на виборах зі значним відривом перемогла кандидатка від ДПП, партії, яка протягом багатьох років виступала за повну незалежність Республіки Китай. Цай Інвень – перша жінка-президент в історії Тайваню, яка набрала 56,12% голосів, значно випередивши свого головного суперника, кандидата від Гоміньдану Чжу Жунцзі, який набрав лише 31,04% голосів.[39] Основна відмінність між ДПП і Гоміньданом полягає в тому, що дві партії мають різні погляди на відносини з Пекіном. ДПП повністю заперечує принцип одного Китаю, що закріплено в офіційному документі партії [6]. Прихильники ДПП стверджують, що відносини між Китаєм та Тайванем повинні будуватися так, як би вони будувалися між державами, а не між столицею і провінцією. Після загальних виборів 2016 року чимало політологів стверджували, що існує не лише загроза зупинки процесу нормалізації китайсько-тайванських відносин, але й чергова криза в Тайванській протоці. Тим паче, що президентка у передвиборчій

кампанії заявила, що «Консенсусу 1992 р.», який був зазначений вище, не існує, і тому немає необхідності його виконувати. Така думка майбутньої президентки підкріплювалося тим, що більшість Тайванців були проти цього консенсусу і не бажали об'єднання з Китаєм.

Однак з часом позиція Цай Інвень у цьому питанні дещо пом'якшилася. У своїй інавгураційній промові 20 травня 2016 року вона заявила, що «...одним із ключових елементів відносин між Китаєм та Тайванем був «Факт проведення у 1992 році переговорів між двома організаціями, які представляли кожен зі сторін Тайванської протоки (SEF та ARATS). Під час переговорів було досягнуто спільне визнання необхідності відкласти у бік розбіжності та шукати точки дотику» [71].

Скоріш за все, пом'якшення ставлення Цай Інвень з цього питання було зумовлене бажанням зберегти і поліпшити відносини з США. Як зазначено вище, було очевидним, що Вашингтон на виборах надавав перевагу Ма Інцзю, так як вважав позицію Цай Інвень доволі кардинальною і побоювався, що конфлікт між Китаєм та Тайванем загостриться, і призведе до військового конфлікту, який також би вплинув на США.

На щастя для Вашингтону, Цай Інвень виявилася досить розумною політикинею, яка не вдавала нічого радикального, щоб могло породити проблеми у відносинах з Китаєм протягом перших кількох місяців перебування на посаді (окрім телефонного дзвінка Д. Трампу, про що було зазначено вище). Тому Конгрес США продовжував підтримувати владу Тайваню. У 2016 році Сенат США прийняв резолюцію, яка підтверджує, що Закон про відносини з Тайванем і «Шість гарантій» залишаються основою американсько-тайванських відносин [45]. Отже, Конгрес США підтвердив свою тверду позицію на підтримку Тайваню.

Ситуація почала вкрай загострюватися після обрання Дональда Трампа президентом США в листопаді 2016 року. Під час кампанії він часто критикував КНР і обіцяв займати жорстку позицію щодо Китаю. Цей факт позитивно був сприйнятий в Тайбеї, де з нетерпінням очікували інавгурації Д. Трампа. Факт телефонної розмови Цай Інвень та Дональда Трампа, яка тривала лише 10 хвилин, сприйнявся Пекіном, як готовність нового президента США сприяти співпраці США та Тайваню (можливо, більше, ніж будь-якого іншого Президента США, починаючи з 1979 року).

Крім того, в січні 2017 року Цай Інвень відвідала США. Основна мета – знайомство з центральноамериканськими союзниками Тайваню. Спочатку вона зупинилася в Х'юстоні [43], де зустрілася з сенатором Тедом Крузом, а потім, повертаючись із Центральної Америки, відвідала Сан-Франциско [22]. За повідомленнями тайванських ЗМІ, Цай Інвень навіть хотіла зустрітися з членами команди Трампа. Однак новообраний президент США, на щастя для Пекіна, не пішов на такий провокаційний крок. «Це трохи не доречно з погляду дипломатичного протоколу» - заявив він [44].

Велике занепокоєння Пекіна викликали заяви Трампа про його підхід до політики одного Китаю. Так у січні 2017 року (ще навіть не вступивши на посаду) Д. Трамп в інтерв'ю Wall Street Journal завив, що «все перебуває на стадії обговорення, зокрема й політика «Одного Китаю». [37] У КНР почали побоюватися, що Д. Трамп міг стати першим американським президентом, який відмовиться від політики «одного Китаю». Однак майже незабаром після вступу на посаду Д. Трампа у телефонній розмові з Сі Цзіньпіном він пообіцяв дотримуватися політики «Єдиного Китаю» [25].

Коли президентом став Д. Байден, його адміністрація застосувала подібний підхід, продовжуючи продавати зброю та підтверджуючи рішення адміністрації Трампа дозволити офіційним особам США більш вільно

зустрічатися з офіційними особами Тайваню. Д. Байден став першим президентом США, який запросив представника Тайваню на інавгурацію президента. «Представник Тайваню в США вперше взяв участь у церемонії інавгурації нового американського президента, отримавши офіційне запрошення. Після того як де-факто посол острова у Вашингтоні Сяо Бікім взяла участь у церемонії вступу на посаду Джо Байдена в середу, представник Ради національної безпеки Білого дому Емілі Хорн повідомила, що прихильність США до Тайваню «тверда як камінь».[73].

В цілому, вже через рік після правління адміністрації Байдена цілком очевидно, що Сполучені Штати продовжують зміцнювати зв'язки з Тайванем і захищатимуть острів у разі нападу Китаю.

У відповідь на це, Пекін направив історичну кількість військових літаків у зону розпізнавання протиповітряної оборони Тайваню (ПВО). Керований Байденем Державний департамент у свою чергу оприлюднив заяву про непохитну підтримку Тайваню, у якій зокрема було сказано: «Ми закликаємо Пекін припинити військові дії.» [35]

На початку березня 2021 адміністрація Д. Байдена опублікувала свої Тимчасові стратегічні рекомендації щодо національної безпеки, в яких було зазначено, що «ми будемо підтримувати Тайвань, провідну демократію та важливого партнера в економіці та безпеці, відповідно до давніх американських зобов'язань». [19]. Згадавши Тайвань, команда Д. Байдена стала лише другою адміністрацією в історії після адміністрації Д. Трампа, яка висвітлила Тайвань у стратегії національної безпеки, що свідчить про намір США забезпечити фактичний суверенітет Тайваню перед зростаючою китайською агресією.

У травні того ж року Блінкен підштовхнув Тайвань приєднатися до Всесвітньої асамблеї охорони здоров'я, незважаючи на заперечення Китаю. У червні він оголосив про початок торговельних та інвестиційних переговорів між

США та Тайванем, фактично відповідаючи на рішення президента Тайваню Цай Інвєнь дозволити імпорт свинини зі США, що є давньою проблемою для Тайваню.

На початку серпня адміністрація Байдена схвалила перший продаж зброї Тайваню. Невдовзі після цього Талібан повернув собі Афганістан, і китайська пропаганда пішла вгору, щоб переконати Тайвань, що Сполучені Штати є ненадійним партнером у сфері безпеки. Пекін намагався переконати Тайбей (і світ), що відмова Вашингтона від Кабула свідчить про особливий американський підхід до міжнародних справ.

На початку 2022 р. комітет із закордонних справ Сенату США схвалив Закон про політику Тайваню 2022. Його основні положення: двопартійна пропозиція розширює зусилля США щодо сприяння безпеці Тайваню; забезпечує регіональну стабільність і стримує подальшу агресію Китайської Народної Республіки (КНР) проти Тайваню. Крім того, законодавство накладає великі санкції на КНР у разі ворожих дій проти Тайваню. «Оскільки Пекін продовжує вживати примусові дипломатичні, політичні, військові та економічні заходи проти Тайваню, сьогоднішнє сильне, двопартійне голосування не тільки свідчить про нашу непохитну підтримку народу Тайваню, але й про наше визнання ключової ролі, яку Конгрес Сполучених Штатів повинен відігравати в протистоянні цим викликам.» [35].

2 серпня відбулося одне з найважливіших подій новітньої історії Тайваню. Спікер Палати представників Конгресу США Ненсі Пелосі прибула до Тайбея з офіційним візитом. За день до цієї події CNN повідомило, що «Пелосі збирається прилетіти на острів у супереч застереженням Білого дому. Візиту Пелосі на Тайвань різко чинить опір Китай, який вважає острів своєю територією. У китайських соцмережах поширювалися заклики збити літак Пелосі, якщо він опиниться у тайванському повітряному просторі. Лідер Китаю

Сі Цзіньпін у розмові з президентом США Джо Байденом закликав Вашингтон «не грати з вогнем»[29]. Понад 300 тисяч осіб спостерігали за польотом борту SPAR19, на якому знаходилася Ненсі Пелосі в онлайн режимі. Приблизно о другій дня новини повідомили, що влада ввела підвищений рівень бойової готовності, а ще через годину можна було побачити привітання Ненсі Пелосі на білбордах від мешканців Тайваню. У свою чергу, Китай відреагував так: «міністерство оборони Китаю перебуває у стані підвищеної готовності та може розпочати серію цілеспрямованих військових операцій як контрзаходи та рішуче захистить національний суверенітет і територіальну цілісність»[3] Незважаючи на це, Китайські винищувачі так і не наважилися наблизитись до повітряного кортежу SPAR19 і Спікер Палати представників Конгресу США Ненсі Пелосі все ж таки приземлилася в аеропорту Тайваню. Чимало мешканців Тайбея на Тайвані зібралися, щоб зустріти спікерку, деякі з них одягали маски та одяг з українською символікою, що можна було побачити на онлайн трансляціях. [78]

Пелосі, яка прибула на Тайвань заявила, що її візит є «свідченням прихильності США у підтримці тайванської демократії». [78] Технічно, візит, жодним чином не суперечив давній політиці США, але ця подія наробила чимало голосу та «шуму», на деякий час відвернула увагу від російської агресії в Україні. Багато ЗМІ писали про провокацію з боку США, яка може перерости у справжній військовий конфлікт. МЗС КНР висловило рішучий протест та засудження і в свою чергу 21 китайський військовий літак (J-11, J-16) увійшов до розпізнавальної зони ППО Тайваню, але нанести прямий удар Піднебесна не наважилася. На наступний день Міністерство торгівлі Китаю повідомило, що зупиняє експорт піску на Тайвань, і попередило авіакомпанії про необхідність уникання польотів у районі Тайваню. В той же день Ненсі Пелосі покинула Тайвань. «Під час візиту на острів Пелосі зустрілася з президенткою

Тайваню Цай Інвень, тайванськими законодавцями та заступником спікера Тайваню.» [70].

Чимало політологів стверджують, що США, Тайвань і Китай наближаються до четвертого міжнародного інциденту в Тайванській протоці. На мою думку візит Ненсі Пелосі на Тайвань не можна порівнювати з попередніми трьома напруженими ситуаціями щодо протоки. Американський уряд не брав участі у створенні жодної з попередніх криз. Навпаки, усі вони були безпосередньо пов'язані з громадянською війною в Китаї, у якій Гоміньдан протистояв Комуністичній партії Китаю на території материкового Китаю. Президент Тайваню, Лі Тенг Хуей, спричинив третю кризу, відвідавши Корнельський університет.

Звичайно доволі неконфронтаційна відповідь Китаю на зазначений факт не означає, що він у майбутньому не планує помститися Тайваню військовим чи дипломатичним шляхом. Проте його реакція може свідчити, що Китай намагався у більшій мірі надіслати політичне повідомлення лідерам у Вашингтоні. Навіть, враховуючи візит Пелосі, китайський уряд не має наміру вдаватися до сили проти Сполучених Штатів. Візит спікера парламенту Ненсі Пелосі до Тайваню 2 серпня означав кінець більш ніж тижневим спекуляціям, щодо початку Китаєм активних бойових дій. Як відомо, значна частина військової техніки експортована Китаєм з росії, та не є високотехнологічною, а той час як на Тайвань США експортував чимало нової техніки.

Отже роль США у тайванській проблемі складно переоцінити, адже США хоч і не офіційно, але є гарантом безпеки Китайської Республіки. Можна констатувати, що на сучасному етапі на політику США щодо Тайваню впливають декілька ключових факторів. Перш за все Тайвань за останні кілька десятиліть зазнав значних позитивних змін. Сьогодні Китайська Республіка вже не є бідним аграрним політичним утворенням, яким вона була в 1950-х роках.

Сучасний Тайвань є одним з найрозвиненіших регіонів Східної Азії. Крім того, змінилася на краще політична система Тайваню. На зміну авторитаризму прийшла демократія. Звісно, цей факт створює деякі проблеми для Сполучених Штатів. Якщо раніше Вашингтону доводилося працювати з диктаторським, але потужним лідером, то сьогодні лідеру США необхідно коригувати свою політику під кожного нового президента Тайваню. Це наводить на думку, що Вашингтону було легше реалізувати свою політику щодо Тайваню раніше. Навіть з інтенсивною нормалізацією китайсько-тайванських відносин ставлення США до політики Тайваню не змінилося. США не визнає Тайвань, але виступає потужним неформальним союзником, це і дає підстави стверджувати, що КНР все ж таки не наслідиться здійснити повномасштабний напад на Тайвань.

РОЗДІЛ IV. РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА ТА ТАЙВАНСЬКЕ ПИТАННЯ

Без сумніву, повномасштабне вторгнення росії в Україну у 2022 році це абсолютна трагедія не тільки для нашої країни, а й для усього світу. Ця війна безпосередньо вплинула на економіку і політику усього світу, і Тайвань не став виключенням.

Відносини росії та України були напруженими протягом століть. Постійна напруга зумовлена політичними, релігійними, філософськими, культурними відмінностями та постійним бажанням росії відібрати усе в Україні, починаючи з територій і закінчуючи історією. Крім того, обидві країни мають спільну мову, так як в Україні впродовж великого періоду проводилася політика русифікації. Після приходу до влади Путіна росія почала готуватися до війни проти України та всього західного світу. Кремль намагається знищити Україну з багатьох причин, однією з яких є те, що Україна намагається розвиватися і бути ближче до європейських цінностей. Бажання Путіна об'єднати країни є основним чинником конфлікту у XXI столітті. Водночас відсутність в Україні сильної національної ідентичності у деяких регіонах, що зумовлена багатьма історичними чинниками, головним з яких є політика «зросійщення», та зростання проросійських рухів у деяких регіонах ускладнили вирішення цієї проблеми.

Агресія проти України почалася ще в 2014 році, коли росія вторглася на територію України та анексувала Крим, а підтримувані росією сепаратисти на сході України успішно взяли під контроль більшу частину Донбасу на південному сході України. На сході проросійські сепаратисти та російські війська намагалися створити фактичні території - Донецьку Народну Республіку та Луганську Народну Республіку, які могли бути використані як привід для майбутніх дій, як це станеться у 2022 році. Протягом цього періоду до

вторгнення у 2022 році росія офіційно заперечувала свою причетність до поділу регіону, намагаючись зберегти свій імідж легітимної держави. Бій між українськими військами та проросійськими сепаратистами на сході перетвориться на статичний конфлікт. У 2015 році Україна та росія підписали Мінську угоду як учасники, але суперечка щодо умов завадила її реалізації.[71]

З анексією Криму в 2014 році Росія досягла наступних цілей:

- Значне збільшення російської території за рахунок контролю над стратегічно важливим півостровом;
- Довгостроковий контроль над важливою військовою базою в Севастополі, яка після 1991 року залишалася російською базою за окремою угодою про оренду, а також північною частиною Чорноморського регіону;
- Відносна потужність України на територіально-політичному рівні значно знизилася.
- Перешкоджання вступу України до ЄС і, головне, до НАТО;

21 лютого 2022 року росія офіційно визнала Донецьку народну республіку та Луганську народну республіку: «Вважаю за необхідне негайно визнати незалежність «ДНР» та «ЛНР», – заявив Путін під час свого майже 40-хвилинного звернення до російських громадян.... Путін вкотре заявив, що нібито Україна не бажає виконувати Мінські домовленості і не зацікавлена в мирному вирішенні конфлікту.»[76]

Після місяців загрозливих військових навчань та безкінечних статей від різноманітних ЗМІ про напад росії в Україну, 24 лютого 2022 року росія все ж таки почала повномасштабний наступ в Україну. Для багатьох у світі та Україні, хто не досить розумів історію, напад росії в Україну виявився шоком. Вторгнення росії в Україну стало найгострішим у світі міждержавним конфліктом після другого вторгнення в Ірак та Афганістан. Військове вторгнення Росії в Україну було передбачено політологами з надзвичайною

точністю, але російській армії досягти нічого з передбачуваного не вдалося. Як наприклад, в багатьох російських пропагандистських СМІ часто говорили про «взяття Києва за 3 дні», але як ми бачимо, цього не сталося. «17 травня 2022 року спікер Путіна Песков, виступаючи на заході «Нові горизонти», заявив: «Ми впевнені, що все буде гаразд. І ми впевнені, що ми переможемо і досягнемо всіх цілей. Наш президент знає, куди він веде нашу країну.» Цілі варварського вторгнення Росії в Україну постійно змінювалися. Ну, а сама росія не здобула жодної значної військової перемоги.» [60] Протягом першого місяця боїв українці відбили численні російські атаки, перейшли в контрнаступ і звільнили деякі райони, особливо навколо столиці Києва. Рішучий опір України раптовому масованому наступу, безсумнівно, є головною причиною невдач, яких зазнала росія, але, оскільки війна триває вже дев'ятий місяць (момент написання) вона встигла значною мірою вплинути як на саму Україну, так і на всі інші держави.

російське вторгнення спричинило серйозну гуманітарну кризу з численними жертвами серед цивільного населення та фактично найбільшою хвилею біженців з часів Другої світової війни: 4 млн 184,84 тис. українських біженців стали зареєстрованими біженцями в Європі станом на 30 вересня 2022 р, а ще мільйони стали внутрішньо переміщеними особами.[56] Вторгнення в Україну у 2022 році зустріло негайне та різке засудження з боку багатьох сторін, тоді як інші все ще намагалися зберегти нейтралітет. США запровадили жорсткі санкції проти російської економіки, після чого послідували численні додаткові санкції з боку Європейського Союзу. США будуть тісно співпрацювати з нашими міжнародними партнерами, щоб гарантувати, що запроваджені нами санкції не посиляться, а з 20 квітня, коли російські сили почали передислокацію на схід України, Брайан Нільсен, заступник міністра тероризму та фінансової розвідки, заявив у заяві.[49] Європейський Союз

запровадив обмежені санкції проти Росії після її незаконної анексії Криму в 2014 році, але в 2022 році запровадив низку жорстких пакетів санкцій.

Також повномасштабне вторгнення спричинило значні економічні наслідки та порушення ланцюга поставок на регіональному та глобальному рівнях. Росія та Україна є великими виробниками та експортерами основних продуктів харчування, мінералів та енергії. «Вторгнення 2022 року вже спричинило негативні наслідки, як економічні, так і фінансові, особливо на товарних ринках, коли ціни на нафту, газ і пшеницю стрімко зросли.» [7]

Наслідки російського вторгнення в Україну у 2022 році величезні та ще не повністю розкриті, зрештою, деякі закономірності вже помітні: країни Заходу підтверджують свою стратегію, приймаючи той самий погляд на путінську Росію як на СРСР; НАТО, схоже, готове розширюватися в Скандинавії та Балтійському морі, включаючи традиційні військові позаблокові Швецію та Фінляндію в майбутньому; ЄС прискорює енергетичну незалежність і прагне значно скоротити або навіть припинити імпорт деяких держав-членів російської газової та нафтової залежності. Загалом, вторгнення 2022 року виявилось визначальною подією безпеки епохи після холодної війни, яка змінить регіональний і глобальний баланс на десятиліття вперед.

Як же вплинула війна на Тайванське питання? Вторгнення Росії в Україну викликало глобальне обурення, а на Тайвані це викликало екзистенціальний страх. У міру ескалації напруженості між США та Китаєм тайванські чиновники та військові аналітики попереджають про зростаючий ризик китайського вторгнення на острів. Китай вважає самоврядний острів своєю провінцією і зобов'язався возз'єднати його з материком. Розмови завжди були гіпотетичними. Зараз багато тайванців бачать, як версія їхніх найгірших страхів розігрується в Європі.

Задовго до початку війни керівництво Тайваню придивлялося до України — країни, яка, як і Тайвань, живе в тіні агресивного, авторитарного сусіда. «Тайвань протягом тривалого часу стикався з військовими загрозами та залякуванням з боку Китаю, – сказав президент Цай Інвень на конференції з національної безпеки. – Тому ми співчуваємо ситуації в Україні та підтримуємо зусилля всіх зацікавлених сторін щодо збереження регіональної безпеки.» [47] Цай Інвень навіть створила робочу групу для вивчення зростаючого конфлікту та його наслідків для майбутнього Тайваню. З розгортанням війни Тайвань приєднався до західних союзників щодо введення санкцій і не надання допомоги росії — різкий контраст із Китаєм, який відмовився засудити вторгнення та звинуватив США та НАТО у російських провокаціях. За вісім місяців війни Тайвань неодноразово допомагав Україні і приєднувався до санкцій проти росії. «Уряд Тайваню приєднається до зусиль щодо блокування доступу деяких російських банків до міжнародної платіжної системи SWIFT, а також направив гуманітарну допомогу в Україну....Також уряд Тайваню заявив, що відправив до України 27 тонн медикаментів.» [80] - говорить у статті від 1 травня.

«Становище України під час російської агресії викликає щире співчуття на Тайвані, де багато хто бачить паралелі між погрозами Росії та Китаю.» Про це заявила тайванська президентка Цай Інвень, повідомляє 20 вересня Reuters. Крім того, вона зазначила, що «Тайвань стикається з дедалі агресивнішими погрозами з боку Китаю.» І на її думку, «тайванська демократія буде єдиною, незважаючи на те, що КНР прагне знищити.»[74]

З самого початку війни, Тайвань зайняв позицію підтримки України, і дотримується її й донині, на відміну від Китаю, який зайняв більш «нейтральну» позицію. Насправді, Китай зайняв ту позицію, яка вигідна їм, але балансувати виявилось дуже складно. На мою думку, Китай вважає підтримання хороших

відносин з росією важливим пріоритетом. Їм подобається той факт, що режим Володимира Путіна скептично ставиться до Заходу. Але в той же час Китай дуже залежить від західних ринків, західних технологій і доступу до капіталу. Він розуміє, що вторинні санкції завдадуть дуже сильного удару економічному потенціалу Китаю, якщо він буде дуже явно підтримувати росію. Тому влада Китаю каже те, що від неї хочуть почути. Заходу адміністрація Пекіну каже, що для них важливий суверенітет України, і не визнає новий референдум, але визнавати росію країною терористом не поспішає. У своєму інтерв'ю 24 каналу, аналітикиня Алла Гурська зазначила: «Парадоксально, що їхні (прим: китайські та російські) зв'язки стали сильнішими після повномасштабного російського вторгнення. Але разом з тим вони стали і одночасно більш напруженими. Прив'язка росії до Китаю стала сильнішою, ніж вона була до лютого.... Отож, Китай намагається балансувати. Чим довше триватиме війна в Україні, тим важче буде Китаю балансувати. Також Китай радіє російським військовим невдачам, а також тому, що російська військова потуга вичерпується.» [62]. У підтвердження стратегії «балансування» можна навести пряму цитату Сі Цзінпіна на 20-му з'їзді компартії Китаю: «війна — це неприпустимо. Вона загрожує розвитку всього людства.... Китай підтримує територіальну цілісність України.» Однак прямого засудження Росії не було. [83]

Російсько-українська війна та Тайванське питання – передбачає розгляд найважливішої теми в Азії зараз – чи спробує Китай напасти на Тайвань. Якщо залишити осторонь питання про те, чи вдасться Сі Цзінпіню втілити будь-який такий план, я думаю, що його публічні заяви свідчать про те, що він планує анексувати Тайвань. «Армія Піднебесної тримає війська крихітного сусіда у стані постійної бойової готовності та напруження. Китайські кораблі неодноразово перетинали лінію, що розділяє територіальні води Тайваню та Китаю. Раніше ця лінія вважалася неофіційним кордоном між колись сторонами

громадянської війни в Китаї, які представляють дві нинішні держави. У минулому цю лінію зазвичай не перетинали військові обох країн. Так само й військові літаки Пекіна перетинають повітряний простір Тайваню.»[69]

Зростання присутності китайських літаків і кораблів у районах навколо Тайваню збільшує ризик непередбачуваних подій, які можуть перерости у військову ескалацію. Однак оцінки щодо того, чи буде Китай свідомо вибирати військові дії для контролю над Тайванем, різняться. Китай офіційно виступає за мирне об'єднання, але в принципі не виключає використання військових засобів. Промова президента Сі Цзіньпіна у 2019 році була розцінена як ознака готовності до військових дій. Сі Цзіньпін визначив возз'єднання Тайваню як «первинний інтерес», реалізація якого не повинна передаватись із покоління в покоління. [54]. Водночас він неодноразово згадував про прагнення Китаю до мирного возз'єднання. Але, намагаючись аналізувати слова Сі Цзіньпіна неможливо сказати з точністю, коли він планує наступати на Тайвань і чи планує взагалі. Крім того, є багато причин, чому Китай відмовляється використовувати військові засоби для примусового об'єднання.

По-перше, Сі Цзіньпін визначив амбітний план розвитку для своєї країни на наступні кілька років. Військова конфронтація поставить під загрозу ці плани, оскільки Китаю доведеться розглянути не лише економічну складову цього питання, але й можливе військове втручання США та його непередбачені наслідки. Хоча Пекін сподівається досягти возз'єднання мирним шляхом, малоімовірно, що китайські лідери вирішать анексувати Тайвань. Однак не можна повністю виключати військовий конфлікт, оскільки Пекін також може зробити висновок, що успіх гарантований, а вартість такої дії прийнятна. Подальший розвиток війни росії і України також може вплинути на мислення Китаю.

Закономірним є те, що погрози та спроби залякування з боку Китаю в останні роки натомість зміцнили рішучість Тайваню захищати свої демократичні права та свободи. Стабільність і стійкість Тайваню ґрунтується на демократичній ідентичності країни, яка базується на ліберальних нормах і цінностях. Зовнішні відносини Тайваню є важливою частиною зусиль влади із забезпечення безпеки Тайваню. Політичні, економічні та соціальні зв'язки Тайбея з іноземними державами дозволили острову чітко продемонструвати свою незалежність і отримати більше міжнародного визнання. Крім того, Тайвань прагне створити хорошу репутацію за кордоном, добровільно дотримуючись міжнародних договорів і норм, навіть якщо він сам не може бути їх підписантом. Важливим також є те, що тайванські компанії займають центри глобального ланцюжка поставок, а їхні навички та виробничі можливості стали невід'ємною частиною глобальної напівпровідникової промисловості.

Тепер я би хотіла порівняти російську-українську війну та конфлікт між Тайванем на Китаєм, схожість та розбіжності та перспективи. Зараз багато ЗМІ, аналітиків та політологів, пишучи про цю тему порівнюють Україну з Тайванем, та росію з Китаєм.

На мою думку Україну і Тайвань не можна порівнювати. Перше, і найочевидніше – Україна та Тайвань мають зовсім різні політично-правові статуси. У 2022 році лише 14 держав (включаючи Ватикан) визнали Тайвань офіційною державою. Але решта світу визнає Китайську Народну Республіку (КНР) єдиним представником Китаю, навіть якщо позиція деяких країн щодо цього більш неоднозначна, як наприклад США. Цікаво, що Китай також зазначив різницю меж статусом Тайваню і Україною. «Тайвань, звичайно, не Україна. [...] Тайвань завжди був невід'ємною частиною території Китаю. Це незаперечний і законний факт.» [2]. Натомість Україна з моменту другої незалежності в 1991 році була суверенною державою, членом ООН і державою

де-юре, на відміну від важкої долі Тайваню як держави де-факто. Якщо Китай вторгнеться на Тайвань, ця різниця в правовому статусі не віщує нічого доброго для Тайваню. Демографічно Україна має 48 мільйонів населення, а Тайвань – приблизно вдвічі менше (майже 24 мільйони). За етнічною приналежністю в Україні близько 77% українців і 20% росіян. На Тайвані більше 90% населення складають ханьці, а корінне населення - менше 10%. Лише за етнічним складом Китаю легше возз'єднатися з Тайванем, ніж росії отримати українську територію.

Далі важливо зазначити військовий та економічний аспекти. Немає сумніву, що для Китаю повномасштабне вторгнення росії в Україну є своєрідним «зазиранням у майбутнє». Пекін може проаналізувати дії Путіна і зробити висновки. Без сумніву, Сі Цзіньпін приділяє значну увагу деталям і структурі відповіді США та ЄС на дії росії, що включає:

- Фінансові санкції;
- Заморожування російських валютних резервів;
- Призупинення SWIFTу (до якого долучився Тайвань);
- Індивідуальні санкції;
- Постачання військової зброї, активів і нафти;
- Допомога в кіберзахисті;
- Медична та гуманітарна допомога;
- Усунення від спортивних та культурних заходів;

Наразі Китай проводить дослідження щодо поточного конфлікту в Україні, ведення військових дій, а також реакції українського уряду, військових і населення, з метою вивчення висновків для себе.

Взагалі, якщо порівнювати Китай і росію, то дві країни мають дуже різні стратегічні пріоритети. Вторгнення росії в Україну, за словами Путіна було спробою президента захистити «братський народ» країни, протистояти

розширенню НАТО на схід. Але насправді росія – держава-терорист, яка має багато імперіалістичних амбіцій. Натомість стратегічний фокус Китаю залишається на підтримці мирного середовища, сприятливого для економічного зростання Китаю. Причина цього проста. «Китайська мрія» президента Сі Цзіньпіна — це, по суті, омолодження китайської нації, що передбачає повернення Китаю в центр Східної Азії. Таким чином, підйом Китаю не призводить до стрімкого територіального розширення, а передбачає довгу історичну місію становлення повноцінної наддержави.

Також існує велика різниця в їхніх економічних і військових можливостях і потенціалах. В економічному відношенні Китай посідає друге місце у світі за ВВП. Станом на 2021 рік ВВП Китаю становить 17,73 трильйона USD [10]. Для порівняння, ВВП росії становить 1,776 трильйона USD [11]. Крім того, економічне зростання Китаю є більш стійким, ніж економічне зростання росії. Причина проста – десятиліттями економічне зростання Китаю будувалося на всебічному розвитку різних секторів, таких як сільське господарство, високотехнологічні галузі тощо. Крім того, Китай набагато краще пов'язаний зі світовою економікою, ніж росія, значною мірою через те, що Китай є «фабрикою світу». Тому за сценарієм, якщо Китай використовує силу для возз'єднання з Тайванем, проти Китаю будуть накладені жорсткі санкції з боку США та американських союзників. Це буде надто важко для китайської економіки, якщо це станеться. Китай зазнає серйозного економічного спаду, який матиме глибокі соціальні та політичні наслідки всередині країни.

У цьому відношенні росії менше варто боятися економічного спаду у відносинах зі США та Європейським Союзом. Остання особливо сильно залежить від постачання російського природного газу, хоча нещодавні європейські санкції проти росії різко зменшили цю залежність.

У військовому плані росія має найбільший у світі ядерний арсенал за кількістю ядерних боєголовок і потужні звичайні сили, особливо сухопутні сили. Україна – це насамперед сухопутна «сцена», а не морська, на чому може грати росія. До того ж, Тайвань – це острів з якого населення не буде мати можливість втекти в разі конфлікту, як було в Україні. Однак перед цим Китайській армії ще треба якось достатися цього острова, що не так і просто. Дійсно, Тайванська протока вузька, менше 100 миль у найвужчому місці, і Китай розгорнув велику кількість ракет проти Тайваню вздовж свого узбережжя. Але навіть без прямого військового втручання США (в якому ми не можемо бути впевнені), Китаю буде важко захопити Тайвань, враховуючи величезну кількість передових систем зброї, які Тайвань імпортує зі США.

Асиметрія у військовому потенціалі між державами, яким треба захищатися (Україна і Тайвань) і агресорами (Китай і росія, в обох державах, одна із найбільших витрат - це витрати на оборону і дві ядерні держави) є подібним. На мою думку, ситуацію в Україні на даний момент можна вважати кращою за Тайвань, через імпорт зброї до України з країн світу і Ленд-лізу. «9 травня президент США Джо Байден підписав ленд-ліз для України. ....Акт про ленд-ліз для захисту української демократії від 2022 року” (Ukraine Democracy Defense Lend-Lease Act of 2022) посилається на інший закон про ленд-ліз від 1941 року. Його під час Другої світової запропонував тодішній президент США Франклін Д. Рузвельт. Така зміна до законодавства дозволила адміністрації президента здавати в оренду або позичати військове обладнання будь-якому іноземному уряду за умови, що його безпека є «життєво важливою для оборони Сполучених Штатів». І робити це без зайвої бюрократії, голосувань по кожному пакету допомоги в Конгресі й Сенаті.» [58]. Лендліз набув чинності на початку жовтня.

Після цього можна перейти до наступного важливого фактора у двох конфліктах – реакція і дії США. Без сумніву, вторгнення росії в Україну впливає на інтереси США, кидаючи виклик НАТО, міжнародній правовій системі, заснованій на правилах демократичного порядку, де Сполучені Штати встановлюють лідерство, і призводять до санкцій. Також, війна має глобальний вплив на світову економіку, у тому числі на економіку США: «Повномасштабна агресія РФ в Україні вплинула на всі світові ринки, в т. ч. американський. Так, за підсумками червня ц. р. споживчі ціни в США зросли на 9,1 % у річному вираженні. Це найбільше зростання за більш ніж 40 років — з листопада 1981-го. Такі дані минулого тижня оприлюднило Американське статистичне бюро. У відомстві наголосили, що індекс енергетичних цін збільшився на 41,6 % за останній рік» [57].

Проте було б помилкою проводити паралель із гіпотетичним вторгненням Китаю на Тайвань і його вплив на США: адже США неоднозначно ставиться своєї реакції у разі агресії проти Тайваню. Проте потенційне військове втручання США з метою захисту Тайваню виходило б далеко за межі лише його захисту: це був би захист американських інтересів там, де їх набагато більше, ніж у Центральній Європі. Сполучені Штати є тихоокеанською державою. Після анексії Гаваїв у 1899 році та війни проти Філіппін Сполучені Штати отримали пряму присутність там. Вони вели війни в регіоні: Філіппінське повстання 1904 року, потім Тихоокеанський театр Другої світової війни, Корейська війна і, нарешті, В'єтнамська війна, яка призвела до все більшої й більшої присутності Америки в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні. Виходячи з історичних реалій Сполучені Штати мають наразі угоди про безпеку з кількома країнами Азіатсько-Тихоокеанського регіону: зокрема Австралією, Філіппінами, Таїландом, Південною Кореєю та Японією. Вони розташували постійні військові бази та об'єкти на Гавайях, Гуамі, Палау, Японії, Південній Кореї,

Австралії, Сінгапурі та Дієго-Гарсія. Крім того, США вступили у партнерські взаємини, зокрема QUAD (між Австралією, Японією, Індією та США) і нещодавно AUKUS (між Австралією, США та Великобританією).

У лютому 2022 року оприлюднено нову стратегію Індійсько-Тихоокеанського регіону США, з оглядом на економічні та соціальні інтереси США в регіоні, і де відведено чільне місце Китаю: «КНР є найбільшим геополітичним викликом для США, важливо розуміти глобальний масштаб цього виклику попри те, що основні його небезпеки зосереджуватимуться в Індо-Тихоокеанському регіоні» [67]. Крім того, США чітко дали зрозуміти в рамках своєї індо-тихоокеанської стратегії; «що ми зосередимося на кожному куточку регіону, від Північно-Східної та Південно-Східної Азії до Південної Азії та Океанії, включаючи тихоокеанські острови». [18]

Якщо США вирішить не втручатися в китайську агресію щодо Тайваню, ця стратегія повністю втратить довіру, що поставить під сумнів присутність США у регіоні. А також, що більш важливо, США може втратити свій авторитет через те, що не захищає демократію в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, якому вони неодноразово надавали обнадійливі знаки прихильності. За таким сценарієм, США буквально б відмовився від свого лідерства в регіоні, поступившись роллю гегемона Китаю в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні. Такі фундаментальні зміни в регіоні можуть стати лише початком перерозподілу влади між Сполученими Штатами та Китаєм на глобальній арені.

Тайвань має більший економічний вплив на США, ніж Україна, відповідно до політичних та військових ставок. Якщо Україна є 67-м найбільшим торговим партнером Сполучених Штатів, то Тайвань – 9-м. Крім того, Тайвань найбільший у світі виробник високотехнологічних чіпів. Водночас Україна є найбільшим виробником неону - матеріалу, який є необхідним для виробництва чіпів на Тайвані. «До війни Україна постачала на

світовий ринок 55% неону. Його виробляли маріупольський «Інгаз» та одеський «Кріоін». Вони очищали неон, отриманий з російських сталеплавильних заводів.... Неон продовжують виробляти лише в Китаї та росії. На тлі швидкого зростання попиту Китай розраховує збільшити свою частку в світовому виробництві неону з 30% до 50%. Імовірно, росія спробує скористатися ситуацією аналогічним чином. Китай почав готуватися до можливого дефіциту неону у 2014 році, одразу після анексії росією українського Криму та окупації частини Донецької та Луганської областей. Тоді Піднебесна почала збільшувати виробництво неону для себе» [66].

Якщо говорити про Україну, то уряд США дав зрозуміти, що не братиме безпосередньої участі у війні. Зовсім інша ситуація на Тайвані. З моменту встановлення дипломатичних відносин між Китаєм і Сполученими Штатами відповідно до Закону про взаємини з Тайванем, прийнятому у 1979 році уряд США свідомо дотримувався нечіткої позиції щодо питання прямого військового втручання. Ця неоднозначність фактично заважає Китаю застосувати силу для об'єднання, а Тайваню – проголосити формальну незалежність.

Враховуючи те, що відмінності між російським вторгненням в Україну та конфліктом у Тайванській протоці значно перевищують їх схожість, можна відповісти на цілком логічне запитання – зазначені конфлікти не можна порівнювати. Проте як західні держави, так і Китай повинні зробити власні висновки.

Якщо підсумувати розбіжності, то Тайвань важливіший для інтересів США, ніж Україна, і, швидше за все, прямий напад КНР на Тайвань спричинить пряму військову відповідь. Принаймні, як тільки почнеться війна в Тайванській протоці, економічні санкції стануть серйозними і Китай, в свою чергу, втратить економічно більше, ніж росія. За таких обставин відправлення Тайваню назад на «батьківщину» силою не є варіантом для Китаю зараз і не буде цього в

найближчому майбутньому. Проте Китай вірогідно продовжуватиме зміцнюватися в економічному та військовому плані, так як час на боці Піднебесної.

Варто наголосити, що вторгнення росії в Україну вже має і матиме численні наслідки, зокрема це «тривожний дзвінок» для ЄС і США (і не лише), які демонструють свою згуртованість більше, ніж будь-коли в рамках цієї кризи. І це може завдати шкоди не лише інтересам Китаю в короткостроковій, середній і навіть довгостроковій перспективі, а й також інтересам західних держав, оскільки те, що погано для Китаю, не обов'язково добре для Заходу. Китай усвідомлює це і наразі намагається зайняти обережну позицію щодо західних держав.

Війна в Україні вже показала симптом слабкості росії, що може спонукати Китай більше уваги приділяти іміджу країни. Оскільки російські лідери та олігархи хоча й обережно, проте критикують рішення Путіна, це може змусити Сі Цзінпіня двічі задуматися. Але з іншого боку китайські політичні еліти мають досить обмежений вплив на прийняття рішень Пекіном.

Незважаючи на певні перестороги, Китай сприймається в одному блоці з Росією. На цьому наголосила Урсула фон дер Ляен під час Мюнхенської конференції з безпеки 2022р. - «росія і Китай хотіли змінити існуючі міжнародні правила. Вони віддають перевагу правлінню сильнішого верховенству права, залякуванню замість самовизначення, примушенню, а не співпраці» [27]. Це ймовірно ще більше підштовхне Китай до подальшого відокремлення від США та інших країн (і навпаки, оскільки ЄС і США будуть ще більш чутливими щодо торговельних тарифів, а проблеми, пов'язані з ланцюгом поставок, висвітлюються їхньою залежністю від російського газу та нафти), розпалюючи націоналізм і подальші ризики напруженості.

Війна в Україні зміцнює трансатлантичну згуртованість між ЄС і США і ще більше розпалює «холодну війну», що є згубною для Китаю, який не має багато друзів навколо (і особливо в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, де його наполегливі дії в Південно-Китайському морі змушують країни, що не приєдналися до АСЕАН, дедалі більше хвилюватися). Так, країни АСЕАН несподівано оприлюднили спільну заяву щодо вторгнення росії в Україну, серед яких відзначилися Сінгапур (введення санкцій) та Індонезія. Ця згуртованість між ЄС і США може вийти далеко за межі НАТО і досягти Індо-Тихоокеанського регіону, особливо з посиленням «європейського тиску». [69]

З огляду на наведене вище, можна констатувати, що реакція Китаю на російську війну в Україні досить важливою, а дистанціювання Китаю від росії може бути більш вигідним для Пекіна, ніж думають китайські лідери. Поведінка Путіна виявилася непередбачуваною.

Отже, війна в Україні не впливає на прискорення будь-якого потенційного вторгнення Китаю на Тайвань з тієї простої причини, що Пекін не ризикне напасти на Тайвань, якщо він не впевнений у власній перемозі (оскільки в разі поразки це загрожує легітимності компартії Китаю).

Можливо досвід України зможе переконати Тайвань та Китай, що вартість вторгнення значно перевищує будь-які очікувані вигоди. Відповідь Заходу не можна назвати героїчною, вона значно сильніша, ніж багато хто очікував. Разом з тим, надзвичайно важливим є героїчний спротив українців. Загроза руйнівних економічних наслідків, глобальним сором у разі поразки та стійка військова оборона повинні змусити Сі Цзінпіна та компартію Китаю переглянути стратегію щодо Тайваню. Сполучені Штати, на мою думку, повинні продовжувати підтримувати Тайвань, проте бути переконаними в тому, що Китай не має права розміщувати там свої війська. Тайваню слід дозволити брати участь у глобальних заходах; від Олімпійських ігор до Всесвітньої

організації охорони здоров'я. Також Тайваню варто, на мою думку, наполегливо підтримувати корисну фікцію про єдиний Китай. Від цього залежить доля глобального миру та процвітання.

ВИСНОВКИ

Вивчення Тайванської проблеми відносин не лише сприяє кращому розумінню системи міжнародних відносин, а й дозволяє спрогнозувати сценарій розвитку ситуації на острові, а також зробити прогнози на майбутнє щодо статусу Тайваню та конфлікту між КНР та Тайванем.

У результаті проведеного дослідження сформовано ряд висновків методологічного та науково-практичного спрямування:

1. Визначено поняття «Тайванська проблема» та проаналізовано витоки її виникнення у 1949 році, коли громадянська війна в Китаї закінчилась перемогою комуністів. Пекін оголосив себе новою столицею Китаю, тоді як Тайбей дотримувався думки, що він є законним центром Китаю. Обидві сторони стверджували, що будь-які зміни влади нелегітимні, оскільки вони відбулися без підтримки населення. Сполучені Штати та їхні союзники визнали Пекін законним китайським урядом. Питання Тайваню є одним із найскладніших і суперечливих питань у сучасному світі. І хоча нинішні лідери Тайваню готові протистояти політиці об'єднання Китаю, економіка острова тісно пов'язана з економікою материка, і політичні переваги Тайбею будуть скориговані відповідно до економічних реалій.

2. Сучасна комуністична партія Китаю відрізняється від тієї, яку очолював Мао Цзедун, коли народилася Китайська Народна Республіка. Проте в кількох ключових питаннях КПК залишається надзвичайно послідовною. Одним з них є Тайвань. Починаючи з 1949 року, коли націоналістичні сили, які рятувалися від громадянської війни в Китаї, заснували уряд на острові, лідери Китаю переслідували власну мету – «повне воз'єднання батьківщини». Наразі Китай виношує думку, щодо досягнення бажаного воз'єднання силою. Деякі політологи, навіть після візиту Ненсі Пелосі на Тайвань, прогнозують початок «четвертої кризи в Тайванській протоці». Більше того МЗС Китаю нещодавно

заявило, що: «Ті, хто грається з вогнем, загинуть від нього». Тому можна впевнено сказати, що Сполучені Штати є одним із головних гравців у тайванському питанні. Вашингтон зіграв величезну роль у виникненні та збереженні такого політичного утворення, як Китайська Республіка на Тайвані.

3. Дослідження ролі США у Тайванській проблемі дає можливість констатувати, що у 1979 році тайванська проблема вступила в новий етап, який триває й досі. Саме в цей період Сполучені Штати встановили дипломатичні відносини з Китайською Народною Республікою та розірвали їх з Китайською Республікою. Однак між Тайбеєм і Вашингтоном все ще існують неформальні, але дуже тісні стосунки.

Нинішню політику США, щодо Тайваню формують декілька ключових факторів. Це насамперед кардинальні зміни на Тайвані за останні кілька десятиліть. Сучасний Тайвань – одне з найрозвиненіших місць Східної Азії. Крім того, значно змінився політичний режим Тайваню також змінився. На території Китайської Республіки процвітає демократія, що створює певні проблеми для США. Якщо раніше Вашингтону доводилося працювати з авторитарним, проте сильним лідером, то сьогодні американському лідеру необхідно адаптувати свою політику до кожного нового президента Тайваню. Без сумніву, раніше Вашингтону було значно легше реалізувати свою тайванську політику раніше. Водночас Тайвань підтримує тісні неформальні відносини з багатьма країнами світу. І хоча Вашингтон залишається найважливішим партнером і союзником Тайбею, наразі США – єдина країна, з якою Тайвань має тісні зв'язки.

Другий фактор, який сформував нинішню форму політики США щодо Тайваню на початку XXI століття, є значне зростання ролі влади Китайської Народної Республіки. У КНР відбулися значні зміни після закінчення громадянської війни. За останні десятиліття вона стала однією з провідних

держав світу і найпотужнішою в азіатському регіоні. У Вашингтоні почали хвилюватися, що таке швидке зростання економічної та військової могутності у на найближчому майбутньому зробить Китай гегемоном Азіатсько-Тихоокеанського регіону. з метою уникнення такої ситуації, адміністрація Обама здійснила так званий «поворот до Азії», основною метою якого є перенаправлення основної дипломатичної, економічної, військової сили та ресурсів на Азіатсько-Тихоокеанський регіон. Отже, з одного боку, нова тихоокеанська політика США змушує Вашингтон приділяти більше уваги американо-тайванським відносинам.

Третім фактором можна вважати приход до влади лідера Демократичної прогресивної партії Тайваню Цай Інвень, що зумовило погіршення відносин між КНР та Тайванем. Адже прихильники партії виступають за повну незалежність Тайваню. Цей факт природно, викликає обурення Пекіна. Крім того, нова президентка Тайваню досі не визнала «Консенсус 1992 року», який китайська влада вважає найважливішим документом у відносинах між КНР і КР. Цай Інвень обмежилася визнанням того факту, що представники Пекіна і Тайбея провели переговори в 1992 році.

Водночас варто зазначити, що, незважаючи на занепокоєння у Вашингтоні, Цай Інвень є досить поміркованою політикинею, яка утримується від сміливих дій проти Китайської Народної Республіки.

4. Окреслено вплив російсько-української війни на Тайванську проблему, та здійснено порівняльний аналіз двох конфліктів. Між Україною та Тайванем є чимало відмінностей, включаючи історію та географію. Проте схожість полягає у тому, що ці дві держави дотримуються демократичного устрою, та перебувають у боротьбі, знаходяться поруч зі значно більшими військовими державами, що мають ядерну зброю, якими керують авторитарні

лідери, які дали зрозуміти, що не сприймають своїх сусідів як суверенні держави.

Однією з головних відмінностей, звичайно, є те, що США та їхні союзники всебічно підтримують незалежну Україну. Водночас, американські політики досить обережні у питаннях щодо «Єдиного Китаю» але американська політика «Єдиного Китаю» та підтримки незалежності Тайваню та залишається невизначеним той факт, чи буде Вашингтон захищати Тайвань у разі нападу Пекіну. Більше того Білий дім закликав Ненсі Пелосі не відвідувати Тайвань. Зазначене відображає делікатне балансування Вашингтона, оскільки він відіграє центральну роль в обох конфліктах, прагнучи зміцнити міжнародний порядок навколо західних цінностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Accinelli R. Crisis and Commitment: United States Policy Toward Taiwan, 1950-1955. 1996. 255 с.
2. China says Taiwan is 'not Ukraine' as island raises alert level. *REUTERS*. 2022. URL: <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/taiwan-says-must-raise-alertness-over-ukraine-crisis-2022-02-23/>.
3. China's Defense Ministry on high alert, to launch countermeasures. *CGTN*. 2022. URL: <https://news.cgtn.com/news/2022-08-02/China-s-Defense-Ministry-on-high-alert-to-launch-countermeasures-1cb6uqiP1C0/index.html>.
4. Chong Stella. Taiwanese Aboriginal Identity. URL: <https://mediakron.bc.edu/edges/taiwanese-aboriginal-identityfrom-japanese-colonialism-1895-1947-to-present>.
5. Dagdag E. Chen Shui-Bian and Taiwan-China (Cross-Strait) Relations: An Initial Assessment. 2003.
6. DPP Resolution on Taiwan's Future. *News and Current Events*. 1999. URL: <https://www.taiwandc.org/nws-9920.htm>.
7. Economic and Social Impacts and Policy Implications of the War in Ukraine. *OECD Economic Outlook, Interim Report*. 2022. URL: <https://www.oecd.org/economy/Interim-economic-outlook-report-march-2022.pdf>.
8. FOSTER DULLES J. Mutual Defense Treaty between the United States of America and the Republic of China. 1980. URL: <http://www.taiwandocuments.org/mutual01.htm>.
9. G. Cai K. Cross-Taiwan Straits Relations Since 1979: Policy Adjustment and Institutional Change Across the Straits (Contemporary China). 2011. (981428260X). С. 110.
10. GDP (current US\$) – China. *The world bank*. 2022. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=CN>.
11. GDP (current US\$) - Russian Federation. *The world bank*. 2022. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=RU>.
12. GDP grows 6.6% in Taiwan. *Countryeconomy*. 2021. URL: <https://countryeconomy.com/gdp/taiwan>.
13. Goddard W. Formosa - A Study in Chinese History. 1966. B0000CMXCR. 229 с.
14. H.R.2479 — 96th Congress (1979-1980). *Public Law 96-8*. 1979. URL: <https://www.congress.gov/bill/96th-congress/house-bill/2479/text>.
15. Hsiu-chuan S. Taiwan to welcome high-ranking Obama official on Thursday. *Raiwan Times*. 2011. URL: <https://www.taipeitimes.com/News/taiwan/archives/2011/11/29/2003519495>.

16. Hsiung J. Taiwan in 1984: Festivity, New Hope, and Caution. *California: Asian Survey*. C. 95.
17. Hsiung J. Taiwan in 1985: Scandals and Setbacks. 1986. C. 98.
18. Indo-Pacific Strategy of the United States. *The White house*. 2022. URL: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/02/U.S.-Indo-Pacific-Strategy.pdf>.
19. Interim National Security Strategic Guidance march 2021. 2021. C. 21. URL: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2021/03/NSC-1v2.pdf>.
20. Keng S. Agents of Taiwan-China Unification? The Political Roles of Taiwanese Business People in the Process of Cross-Strait Integration. *University of California Press*. 2010. C. 293.
21. Kissinger H. On China. 0143121316. 2012. C. 172.
22. Lee W. High-level security and motorcade for Tsai sighted in San Francisco. *Gaiman News*. 2017. URL: <https://www.taiwannews.com.tw/en/news/3070048>.
23. Mackay G. From Far Formosa: The Island, its People and Missions. 1896. 276 c.
24. Matsuda Y. Cross-Strait Relations under the Ma Ying-jeou administration: From Economic to Political Dependence. 2015. C. 8.
25. McKirdy E. Trump commits to 'One China' policy in phone call with Xi. *CNN Politics*. 2017. URL: <http://edition.cnn.com/2017/02/09/politics/trump-xi-phone-call/>.
26. Moss T. America's Pivot to Asia: A Report Card. *The diplomat*. 2013. URL: <https://thediplomat.com/2013/05/americas-pivot-to-asia-a-report-card/>.
27. Munich Security Conference 2022 - Day 1. *DW News*. 2022. URL: https://www.youtube.com/watch?v=zogC7_gk5BQ&ab_channel=DWNews.
28. National Statistics Republic of China (Taiwan). URL: <https://www.stat.gov.tw/mp.asp?mp=4>.
29. Pelosi expected to visit Taiwan, Taiwanese and US officials say. *CNN Politics*. 2022. URL: <https://edition.cnn.com/2022/08/01/politics/nancy-pelosi-taiwan-visit/index.html>.
30. Rinehart I. The Chinese Military: Overview and Issues for Congress. *Washington D.C.: Library of Congress. Congressional Research Service*. 2015.
31. Roy D. Taiwan: a political history. 2003. 255 c.
32. Roy D. Taiwan: A Political History by Denny Roy. *Ithaca and London: Cornell University Press*. 2002. 256 c.
33. Ruiping Y. Colonisation without exploitation: the Qing policies in Taiwan during the High Qing period (1684–1795). 2021. URL: <http://www5.austlii.edu.au/au/journals/JIALawTA/2013/8.pdf>.
34. Schubert G. No Winds of Change: Taiwan's 2012 National Elections and the Post-Election Fallout. *SAGE journalism*. 2012. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/186810261204100307>.

35. Senate Foreign Relations Committee Overwhelmingly Approves Taiwan Policy Act of 2022. *Foreign relationship committee*. 2022. URL: <https://www.foreign.senate.gov/press/dem/release/senate-foreign-relations-committee-overwhelmingly-approves-taiwan-policy-act-of-2022>.
36. Shanghai Communiqué. 1972. URL: <http://www.taiwandocuments.org/communique01.htm>.
37. SMILOWITZ E. Trump on ‘One China’ policy: ‘Everything is under negotiation’. *The Hill*. 2017. URL: <https://thehill.com/policy/international/314324-trump-on-one-china-policy-everything-is-under-negotiation/>.
38. Statement by the President on the Situation in Korea. *Library & Museum* – URL: <https://www.trumanlibrary.gov/library/public-papers/173/statement-president-situation-korea>.
39. Taiwan election: Tsai Ing-wen is Taiwan’s first female president after landslide victory in historic poll. *South China Morning Post*. 2016. URL: <https://www.scmp.com/news/china/policies-politics/article/1901800/taiwan-election-tsai-ing-wen-taiwans-first-female>.
40. Taiwan hails first US Cabinet-level visit for 14 years. *The Straits Times*. 2014. URL: <https://www.straitstimes.com/asia/east-asia/taiwan-hails-first-us-cabinet-level-visit-for-14-years>.
41. Taiwan Relations Act. *American Institute in Taiwan*. 1979. URL: <https://www.ait.org.tw/en/taiwan-relations-act.html>.
42. Taiwan: Major U.S. Arms Sales Since 1990. 2014. URL: <https://sgp.fas.org/crs/row/RL30957.pdf>.
43. Taiwan’s President Meets With Ted Cruz in the U.S., and China Objects. *The New York Times*. 2017. URL: <https://www.nytimes.com/2017/01/09/world/asia/taiwan-ted-cruz-china.html>.
44. Taiwan's president heads to US, but won't meet with Trump. *Fox News*. 2017. URL: <https://www.foxnews.com/us/taiwans-president-heads-to-us-but-wont-meet-with-trump>.
45. The "Six Assurances" to Taiwan. *TDP*. 1982. URL: <http://www.taiwandocuments.org/assurances.htm>.
46. The World Factbook – Washington, D.C: Potomac Books i Skyhorse Publishing. 2017.
47. Tsai expresses ‘empathy’ with Kiev. *TAIPEI TIMES*. 2022. URL: <https://www.taipeitimes.com/News/front/archives/2022/01/29/2003772267>
48. U.S. Assistant Secretary of Commerce Suresh Kumar to visit Taiwan. *Focus Taiwan CNA English News*. 2011. URL: <https://focustaiwan.tw/politics/201109090022>.

49. U.S. Treasury Designates Facilitators of Russian Sanctions Evasion. *U.S. DEPARTMENT OF THE TREASURY*. 2022. URL: <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy0731>.
50. US supports Taiwan's participation in IAEA. *Taiwan Today*. 2011. URL: <https://taiwantoday.tw/print.php?unit=2,23,45&post=2108>.
51. Wakabayashi M. Fifty years of tension across the Strait. *TAIPEI TIMES*. 1999. URL: <https://www.taipeitimes.com/News/insight/archives/1999/09/29/0000004464>.
52. Wei G. China-Taiwan Relations in a Global Context: Taiwan's Foreign Policy and Relations. 2015. С. 71.
53. 中華民國第12任總統馬英九先生就職演說. *Office of the President, Republic of China*. 2008. URL: <https://www.president.gov.tw/NEWS/12226>.
54. 习近平在《告台湾同胞书》发表40周年纪念会上的讲话（英文稿）. 2019. URL: http://www.gwytb.gov.cn/wyly/201904/t20190412_12155687.htm.
55. 恭陈台湾弃留疏. URL: <https://baike.baidu.com/item/%E6%81%AD%E9%99%88%E5%8F%B0%E6%B9%BE%E5%BC%83%E7%95%99%E7%96%8F/8062727>.
56. 4,2 МЛН УКРАЇНЦІВ ОТРИМАЛИ СТАТУС ТИМЧАСОВОГО ЗАХИСТУ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ. 2022. URL: <https://finbalance.com.ua/news/42-mln-ukrantsiv-otrimali-status-timchasovoho-zakhistu-v-kranakh-vropi>.
57. Війна в Україні впливає на економіку США, але допомогу не припинять. *МІСТ*. 2022. URL: <https://meest-online.com/world/usa/vijna-v-ukrajini-vplyvaje-na-ekonomiku-ssha-ale-dopomohu-ne-pripynyat/>.
58. Закон США про ленд-ліз для України набув чинності — Стефанчук. *Суспільне Новини*. 2022. URL: <https://suspilne.media/287539-zakon-ssa-pro-lend-liz-dla-ukraini-nabuv-cinnosti-stefancuk/>.
59. Ізвозікова А. США не визнають незалежність Тайваню — Кірбі. *Суспільне новини*. 2022. URL: <https://suspilne.media/267248-ssa-ne-viznaut-nezaleznist-tajvanu-kirbi/>.
60. Как роспропаганда «брала Киев за три дня»: хроника лжи и изменений в риторике врага. 2022. URL: <https://sprotyv.info/analitica/kak-rospropaganda-brala-kiev-za-tri-dnya-hronika-lzhi-i-izmenenij-v-ritorike-vraga/>.
61. КИТАЙ НА ШЛЯХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ 2.0. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2019. URL: <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/181640>.
62. Китай змушений балансувати: аналітикиня пояснила відносини між Москвою та Пекіном. *24 Канал*. 2022. URL: https://24tv.ua/pidtrimuye-kitay-rosiyu-yaki-vidnosini-mizh-krayinami_n2194319.

63. Кутько І. Історичні особливості становлення міждержавних відносини США та Китаю. URL: https://eprints.oa.edu.ua/2322/1/Kutko_NZ_stud_Vyp-3_turyzm.pdf.
64. Лусонська протока. 2022 URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D1%83%D1%81%D0%BE%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%BA%D0%B0.
65. Мельниченко В. Особливості політичного курсу китайського уряду в урегулюванні тайванського питання. *Вісник 2'2010*. 2010. 114 с.
66. НЕКРАСОВ В. Війна вибиває Україну зі світового ринку неону. Це провокує кризу виробництва мікрочипів. *Економічна правда*. 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/03/22/684453/>.
67. Основні положення нової Стратегії національної безпеки США. *НІСД Національний університет стратегічних досліджень*. 2022. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/osnovni-polozhennya-novoji-stratehiyi-natsionalnoyi-bezpeky>.
68. Офіційна сторінка Чжан Ісіна в Вейбо [китайська соц.мережа.]. 2019. URL: <https://m.weibo.cn/status/4404879399192056?#&gid=1&pid=1>.
69. Паралелі між Україною і Тайванем очевидні. *DM Made for minds*. 2022. URL: <https://www.dw.com/uk/komentar-paraleli-z-ukrainoiu-u-taivanskomu-konflikti-ochevydni/a-62765827>.
70. Пелосі завершила візит до Тайваню. *Слово і Діло*. 2022. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/08/03/novyna/polityka/pelosi-zavershyla-vizyt-tajvanu>.
71. Повний текст документів, ухвалених на переговорах в Мінську. *Український тиждень*. 2015. URL: <https://tyzhden.ua/Politics/129751>.
72. Повний текст інавгураційної промови президента Цай Інвень китайською та англійською мовами. 2016. URL: <https://www.cna.com.tw/news/firstnews/201605205012.aspx>.
73. Представитель Тайваня была впервые приглашена на инаугурацию президента США. *Голос Америки*. 2021. URL: <https://www.golosameriki.com/a/taiwan-s-envoy-invited-to-us-inauguration-for-first-time/5746187.html>.
74. Президентка Тайваню заявила, що пишається допомогою Україні у "кривавій бійні" з Путіним. *ГОРДОН*. 2022. URL: <https://gordonua.com/ukr/news/worldnews/prezident-tajvanju-zajavila-shcho-pishajetsja-dopomogoju-ukrajini-u-krivavij-bijni-z-putinim-1627077.html>.
75. Піднебесна - це... Визначення поняття, його історія, сучасне значення. *Преса*. 2021. URL: <https://presa.com.ua/aktualne/pidnebesna-tse-viznachennya-ponyattya-jogo-istoriya-suchasne-znachennya.html>.

76. Путін підписав укази про визнання самопроголошених «ДНР» та «ЛНР». *ZAXID.NET*. 2022. URL: https://zaxid.net/rosiya_ofitsiyno_viznala_dnr_ta_lnr_rishennya_derzhdumi_rosiy_i_n1536465.
77. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН 2758. URL: https://hmn.wiki/uk/Resolution_2758.
78. Сторінка Ненсі Пелосі у Твітері. 2022. URL: <https://twitter.com/SpeakerPelosi/status/1554482274430844928?cxt=HHwWgIC8kZDZ0JrAAAA>.
79. Тайвань в 13-й раз пытається вступити в ООН. *Новости ООН*. 2005. URL: <https://news.un.org/ru/story/2005/08/1073661>.
80. Тайвань відправив Україні гуманітарну допомогу і долучиться до санкцій проти РФ. *УКРІНФОРМ*. 2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3416615-tajvan-vidpraviv-ukraini-gumanitarnu-dopomogu-i-dolucitsa-do-sankcij-proti-rf.html>.
81. Тайвань пожертвував понад \$30 мільйонів на гуманітарну допомогу Україні. *УКРІНФОРМ*. 2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-uarazom/3575246-tajvan-pozertvuvav-ponad-30-miljoniv-na-gumanitarnu-dopomogu-ukraini.html>.
82. Україна не визнає "незалежність" Тайваню, Китай підтримує її навзаєм. *Українська правда*. 2010. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2010/09/2/5351918/>.
83. Що Сі Цзіньпін сказав на з'їзді компартії Китаю про війну Росії в Україні?. *Громадське радіо*. 2022. URL: <https://hromadske.radio/podcasts/viyna-informatsiynny-marafon/shcho-si-tszin-pin-skazav-na-z-izdi-kompartii-kytaiu-pro-viynu-rosii-v-ukraini>.